

NEMLZETI

MAGAZIN

23/11

2023/24-es évad

XI/3. szám

DECEMBERI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

A REVIZOR

Gogol vígjátéka – magunkra ismerünk?

BERECZ ANDRÁS

Ilyen csak a mesékben van?

100 ÉVE TÖRTÉNT

Karácsonyi meglepetések 1923-ból

NYITÓKÉP





VÁRAKOZÁS

Minden advent idején nagy örömmel várjuk a Nemzetibe a kisgyerekes családokat is. Olyan programokat kínálunk, amelyek egyfajta beavatást jelentenek a színház varázslatos világába. Nagyon fontos pillanat az, amikor kisgyerekek lépnek be ebbe furcsa-érdekes, egyszerre nagy és bensőséges közegbe. És nagyon érzékeny pillanat ez a szülőknél is, akiknek tudniuk kell: olyan helyre hozzák a gyerekeiket, ahol életre szóló élmények várnak rájuk. A Nemzetiben ezt az időszakot a családok számára közös és meghitt ünnepi várakozás eseményévé szeretnénk tenni.

A várakozás színházi hétköznapijainkat is áthatja. Leginkább talán akkor érezhető ez, amikor egy-egy premierre készülünk. Ezúttal *A revizor* című előadás várakozásunk tárgya. Mi színháziasok, és reméljük, Önök, nézők is örömmel várják új darabunkat. Másféle – szorongásokkal félelmekkel teli – várakozás lesz úrra a kisvárosban játszó Gogol-vígjáték hősein, akik rémülten lesik, mikor csap le kisebb és nagyobb stiklijekre a revizor. És mindezen mi jól szórakozunk, közben pedig magunkra ismerünk...

De aggodalmakkal és szomorúsággal teli várakozással is telnek ezekben a hetekben színházunk napjai. Két kollégánk, Szász Júlia és Horváth Lajos Ottó súlyos balesetet szenvedett a *Rómeó és Júlia* november 10-i előadása alatt. Várjuk mielőbbi felépülésüket és visszatérésüket.

Kedves Nézők, várjuk Önöket előadásainkon, és addig is, amíg a színházban köszönhetjük Önöket: jó olvasást!

A Nemzeti Színház december 3-án, 10-én és 17-én 10 és 13 óra között bábszínházi és zenés előadásokkal, számos foglalkozással – és karácsonyi hangulattal várja a kisgyermekes családokat

| fotó: Eöri Szabó Zsolt



18



6



42



6

Premier: A revizor

Egy színdarab csak akkor lehet aktuális, ha olyan témákat boncolgat, ami érdekli a közönséget. Egy Revizor-előadás alkalmat kínál, hogy reflektáljunk arra a háborúkkal teli és korlátolt világra, ami ma minket körülvesz. *(Avtandil Varszimavili)*

30

Portré: Berecz András

Ahhoz, hogy a tragédia üzenete eljusson a nézőhöz, valahogy le kell csalogatni róla a páncélt, lehámozni a kérget, valahogy a szívéhez kell férkőzni. Erre jó például az arányos humor. Aki kacag, nem védekezik, eldobja pajzsát. Ekkor lehet a szívéig hatolni. Váratlanul. *(Berecz András)*

36

Súgókönyv

A színészeknek az átlagembernél sokkal jobb memóriájuk van, de bármelyikük, a legokosabb, a legfelkészültebb, leglustább vagy legjobban improvizáló színész is kerülhet bajba. Ilyenkor tudják, hogy rám, a súgóra, mindig számíthatnak. *(Lovass Ágnes)*

42

100 éve történt

1923 karácsonyán ünnepi ajándékokkal, illő darabokkal, igazi meglepetésekkel és ajándékokkal készültek a teátrumok. A friss magyar operetttről, az „Új János vitézről” pedig már a bemutatója előtt tényként közölték: nagy siker lesz.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2023. november • XI. évfolyam 3. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: CREW Kft. | Megjelenik 6000 példányban | Lapzártá: 2023. november 16.



Címlapon:
Trill Zsolt és Herczegh Péter
A revizor című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 12–18 óra, illetve az előadások kezdetéig.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER • A REVIZOR

- 6** Főszerepben a néző – Gogol és A revizor
- 8** Mindenki magára ismerhet – Avtandil Varszimasvili
- 10** Főszerepek és főszereplők – ahogy a rendező látja

PREMIER GALÉRIA

- 12** Grane – képzelgések a Peer Gynt nyomán

NÉZŐPONTOK – GRANE

- 14** Osztovits Ágnes: Százéves kortársaink
- 14** Nick Thorpe: Illúziók és csalások

16 A NEMZETI SZÍNHÁZ TÁRSULATA 2023/2024

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 18** Csíksomlyói passió • Balkáni gerle • Háztűznéző • Kivilágos kivirradtig • Macskajáték • Mennyei szép rózsza • Bakkhánsnők • A sűgő • Hazatérés • A kaukázusi krétakör

PORTRÉ • BERECS ANDRÁS

- 30** Ilyen csak a mesékben van?

AZ ÉN SZÍNHÁZAM

- 36** Kié a színész füle? – Lovass Ágnes
- 40** Hét másodperc! – sztorik, anekdoták Lovass Ágnes Sűgőkönyvéből

100 ÉVE TÖRTÉNT

- 42** Karácsonyi meglepetések

SZÍNHÁZTÖRTÉNET

- 44** Csinálta és tanította – Rózsahegyi Kálmán

47 A NEMZETI HÍREI

48 PROGRAMAJÁNLÓ

51 BÉRLETEK

52 DECEMBERI MŰSOR

FOLYÓIRAT

- 54** Scenáríum, IX. évfolyam, 4. szám



EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A Körhinta, A föltámadás szomorúsága
és az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

A REVIZOR

PREMIER •

Főszerepben a néző

Gogol és A revizor

A revizor című Gogol-dráma címszereplőjét még soha senki nem látta. Nem jelenik meg a színpadon, egyetlen szava sincs a történetekhez. De érkezésének híre is elég ahhoz, hogy felbolyduljon az egykori orosz kisváros élete, és megkezdődjék a dráma – műfaját tekintve vígjáték, vagy inkább gyilkos szatíra.

A jellegzetes helyi előkelőségek sorra felkeresik a revizornak hitt fiatalembert. Pénzzel, ajándékkal, szívességgel szeretnék elérni, hogy ne derüljenek ki az ő kisebb-nagyobb hazugságai, csalásai, visszaélései – és még hosszan sorolhatnánk a törvénytelenégeket. Közben Gogol humorának köszönhetően nevetségessé is válnak

ezek a szálnalmas figurák. A néző jól szórakozhat az ostobaságai, zavaros okoskodásai, gyáva magyarázkodásai, de bennünket sem kímél a szerző. Amikor már minden lelepleződött, amikor az is világossá vált, hogy főlöskégen próbálták megvesztegetni, lekenyerezni – korrumpálni – az idegent, mert ő nem revizor, de érkezik az igazi, akkor lebénul mindenki. A város első embere, a polgármester tehetetlen dühében kiszól a színpadról – vagy ahogy ma mondanánk beszól – nekünk: „Mit röhögtök? Magatokon röhögtök!”

A revizor alapötletét Gogol Puskitól kapta. Az első bemutatót 1836. április 19-én tartották Péterváron. Az





előadást I. Miklós cár is megnézte, és állítólag jól szórakozott, ő kezdett először tapsolni. De Gogol a siker ellenére csalódott volt. Nem azt látta a színpadon, amit ő elképzelt, ezért később többször változtatott a szövegen.

Magyarra először Szentkirályi Albert orvos, volt országgyűlési képviselő fordította le *A revizort*, ezután 1874. december 23-án mutatták be a Nemzeti Színházban. Azóta születtek újabb fordítások, átíratok, filmes feldolgozások. A színházak rendszeresen műsorra tűzik.

Tévedtek azok az első kritikusok, akik az ősbemutató után megvádolták Gogolt, hogy olyan ez a vígjáték, mintha megtámadták Oroszországot a tudatlansággal, a jellemtelenséggel, a korrupcióval. De tévedtek. A revizor világsiker lett. A remekművek mindenhol és mindenkor érvényesek. Csak ne lennének ismerősek a szereplők! Csak ne kellene szembesülnünk a tükörben látható torz képpel.

NYIKOLAJ GOGOL

**Velikije Szorocsinci,
1809. április 1. –
Moszkva, 1854. március 4.**

Az ukrán származású író az orosz irodalom legnagyobb hatású klasszikusa. Olyan világhírű alkotások szerzője, mint a *Holt lelkek*, *A revizor*, *Az orr*, *A köpönyeg*, az *Egy őrült naplója*. Dosztojevszkijtől származik a híres mondás, mely szerint: „Mi valamennyien Gogol *Köpönyegéből* bújtunk ki”.

A tehetséges fiatalembert vonzotta a színészet, a festészet, a történelem, és érdekelték a közügyek is, de leginkább az irodalom. Miután szülőföldjén befejezte tanulmányait, Pétervárra költözött. Megpróbálkozott a színészettel, hivatalnokskodott és tanított az egyetemen. Puskin biztatta, hogy csak írással foglalkozzon.

Első elbeszélését – még név nélkül –1830-ban közzétették, ezt követően sorra jelentek meg a novellái, regényei, nagy siker volt *A revizor* is. Sokat tartózkodott külföldön, a legtöbb időt Rómában töltötte, majd elzarándokolt Jeruzsálembe. Vallásos meggyőződése egyre inkább spirituális fanatizmussá alakult. Depresszió gyötörte, mindössze 43 éves volt, amikor elhunyt.

[Otto Friedrich Theodor von Möller festménye (1841)]



Nyikolaj Gogol

A revizor

Anton Szkvoznik-Dmuhanovszkij, polgármester – TRILL ZSOLT | Anna Andrejevna, a felesége – SZÜCS NELLI | Marja Antovna, a leánya – KATONA KINGA | Hlesztakov, pétervári hivatalnok – HERCZEGH PÉTER | Oszip, a szolgálja – BORDÁS ROLAND | Luka Lukics Hlopov, tanfelügyelő – VARGA JÓZSEF | Ammosz Fjodorovics Ljapkin-Tyapkin, járásbíró – SZARVAS JÓZSEF | Zemljanyika, a közbirtoknysági intézmények főgondnoka – KRISTÁN ATTILA | Ivan Kuzmics Spekin, postamester – FARKAS DÉNES | Pjotr Ivanovics Dobcsinszkij, helyi földbirtokos – SCHNELL ÁDÁM | Pjotr Ivanovics Bobcsinszkij, helyi földbirtokos – BERETTYÁN SÁNDOR | Sztjepan Ivanovics Korobkin, Miska – MADÁCSI ISTVÁN | Fevronya Petrovna Poszjobkina – NAGY MARI | Hrisztijan Ivanovics Hübner, járási orvos – KOVÁCS S. JÓZSEF | Iván atya – RUBOLD ÖDÖN | Szolgálólány – DUMA KATA e. h.

Súgó: Sütő Anikó // Ügyelő: Csasztyan András, Géczy István // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

mikor? hol?

PREMIER: december 2.

További előadások: december 3., 29. – 19 óra • Nagyszínpad

Mindenki magára ismerhet

Avtandil Varszimasvili rendező

Miért és hogyan aktuális ma Gogol világhírű műve, *A revizor*? Van-e szabadulás a társadalmi kényszerek alól? Megfeledeztünk volna a lélekről? „Mit röhögtek? Magatokon röhögtek!” – miként hangzik majd el a nevezetes mondat a Nemzeti színpadáról? A revizor rendezője, a georgiai Avtandil Varszimasvili igazi Gogol-specialista, akivel a magyar színészekhez fűződő viszonyáról is beszélgettünk.

Az idén ősszel a 10. MITEM keretében *A köpönyeg* című elbeszélésből készült rendezését láthatta a magyar közönség saját társulata, a Tbiliszi-ben működő Liberty Theatre előadásában. Most *A revizor* viszi színre a Nemzeti Színház művészeivel. Kitérített szerepe van Gogolnak a rendezői munkásságában?

– Gogol egyértelműen fontos számomra. Gyakorlatilag minden arra alkalmas darabját színpadra állítottam már, köztük az *Egy örült naplóját*, *A köpönyeg*et, és jó tíz éve *A revizor*t is. Nagyon közel érzem magamhoz azt, amit Gogol képvisel, amit észrevesz és rögzít a világból. És nem mellesleg minden, amit írt, nagyon is színházi.

Van egy Dosztojevszkijnek tulajdonított híres mondat, miszerint: „Mindannyian Gogol *Köpönyegéből* bújtunk elő”. Ön mit gondol erről?

– Fontos leszögezni, hogy ez a mondat eredetileg nem tőle, hanem egy francia újságírótól származik. Dosztojevszkij csak ráerősített erre, és persze alapvetően az orosz irodalomra gondolt, ami viszont igaz is, hiszen Gogol volt az, aki megteremtette a felesleges ember alakját, ami aztán alapvető témává vált, s az orosz irodalom utána következő nagyjai mind merítettek ebből az életműből. Érdekes egyébként megjegyezni, hogy másképp ugyan, de Kafka vagy Márquez esetében is ugyanúgy visszaköszön a gogoli világ...

Gogol szórakoztat, miközben kemény társadalomkritikát gyakorol. Mi az, amit tudott, és mit tanulhatunk ma tőle?

– Gogol is, ahogy a legnagyobb írók mindegyike, valami olyat tud az élet lényegéről, amit mi aligha ismerünk ilyen mélységben. Néha olyan érzésem van, mintha Gogol magasabb szférából kapott volna jeleket, ami által jobban meg tudta érteni a világ működését. Én azt hiszem, nagyon sokan félreértjük Gogolt, ha műveinek csak a humoros vetületét vesszük

komolyan, miközben ő nem egyszerűen a társadalmi szatíra mestere volt, hanem rövid élete vége felé a misztikus irodalom megkerülhetetlen alakjává vált...

***A revizor* is pontos láttelet az emberi viszonyokról. Egy kisváros polgármestere és udvartartása revizort vár, és a szálló egyik vendégéről azt hiszik: ő az. Megbolydul a méhkas, és miközben megpróbálják a revizort behálózni, az összes kisebb-nagyobb városi stiklire fény derül. Ahogy arra is, hogy nem az a bizonyos fiatalember a revizor... Az ön számára miről szól Gogol története?**

– Ez egy fantasztikus és nagyon összetett darab. Lehetetlen bemutatni minden vetületét, ezért egy rendezőnek, ahogy nekem is, döntenem kell, mi legyen a középpontban. Engem azoknak a sok esetben erőszakos, alantas erőknek a jelenléte és azok feloldása érdekelt, amelyek körülvesznek minket. A közösségek, a társadalom és benne az egyén mozgásteret a sokszor életszerűtlen törvények és elvárások miatt rendkívül behatárolt. Az ember legtöbbször csak szélmalomharcot vív, s miközben meg akar felelni a „társadalomnak”, éppen az emberi lét legalapvetőbb mozgatójáról, a lélekről, az érzésekről feledkezik meg.

Egy remekmű azért remekmű, mert mindig aktuális. Rendezőként hogy viszonyul az aktualizálás kérdéséhez?

– Egy színdarab csak akkor lehet aktuális, ha olyan témákat boncolgat, ami érdekli a közönséget. Egy *Revizor*-előadás alkalmat kínál, hogy reflektáljunk arra a háborúkkal teli és korlátozott világra, ami ma minket körülvesz. Ha mindaz, amit majd látnak a nézők, eljut egészen a legbensőjükig, akkor lehet mondani, hogy amit színpadra állítottam, aktuális.

Ha már az aktualizálásról beszélünk: szükséges, hogy egy darab – többé vagy kevésbé – politikus legyen?



– A politika mindent körülvesz, ez a sajátossága, ahogy itt ülünk és beszélgetünk, most is benne van a levegőben, hiszen mindannyiunknak megvan a saját elképzelése, a saját véleménye, világnézete, ami meghatározza mindazt, amit és ahogy mondunk. Éppen ezért egy színdarab is alapvetően politikus, hiszen embereket ábrázol, akiknek saját elképzeléseik vannak arról a világról, amiben élnek. Ez egy alapvetés, ami *A revizor*-ban is benne van, az viszont, hogy ez mennyire kielezített, vagy kidomborított, az már a rendező szándékán múlik. Én a direkt politizálásnak kevesebb jelentőséget tulajdonítok.

„Mit röhögtök? Magatokon röhögtök!” – mondja a polgármester a darab végén. Ön is így gondolja? Így kellene majd éreznie a nézőnek?

– Ez valóban egy kulcsfontosságú mondat, amit nem igazán lehet megkerülni. A készülő darabban is jelentősége van, s nemcsak egy egyszerű kiszólásként hangzik majd el. Úgy alkottam meg a jelenetet, hogy egészen egyértelmű legyen ennek a súlya a közönség – vagyis a közösség – számára is. Egyfajta önreflexióként képezem el, mely során, ha megvan az akarat, mindenki magára ismerhet.

Másként rendezte meg ezt a darabot Grúziában, mint ahogyan most nálunk teszi?

– Az alapgondolat nem változott, mégis másként. Már csak azért is, mert amit egyszer megrendez az ember, azt már ön-

magában sem tudja még egyszer ugyanúgy színpadra állítani. Más az ország, mások a színészek és a nézők is mások, amitől minden esetben egy új előadás születik.

A 2022/2023-as évadban *A kaukázusi krétakör* című Brecht-darabot rendezte a Nemzeti Színházban. Milyen tapasztalatokat szerzett a magyar színészekről?

– Egytől egyig egyéniségek! Én nem az a fajta rendező vagyok, aki nem tűr ellenvetést, és csak azt várja a színészekről, hogy hajtsák végre az akaratát. Van elképzelésük a saját szerepükről, és azt meg is mondják a rendezőnek, kétkednek, gondolkodnak, együtt akarják alakítani a jeleneteket. Ez számomra nagyon inspiráló, mert azt látom, hogy fontos számukra, amit csinálnak.

Több kritikában is olvastam a Varszimasvili-féle misztifikációról. Létezik ilyen?

– Az életben minden egyfajta misztifikáció – én így gondolom. Soha nem tudhatjuk, hogy mi a valóság és mi nem. Egy ember csak egy adott pillanatot tud megélni, ami számára valóságnak tűnik, de ugyanaz a pillanat valaki más számára egy teljesen másik valóságot tükröz. Egyszerűen bárki is írta ezt, örülök, mert megértett valamit a rendezéseimből. Ha így nézzük, akkor *A revizor* előadás is csak egy misztifikáció...

URMÁTÉ



Kristán Attila, Bordás Roland



Berettyán Sándor, Nagy Mari



Schnell Ádám, Trill Zsolt

**„Bonyolult és nehéz karakter,
mely sok munkát igényel a színésztől.
Robbanásveszélyes figura.**

FŐSZEREPEK ÉS FŐSZEREPLŐK –

A POLGÁRMESTER

A revizor polgármestere okos és ravasz figura. Bármire képes, hogy elérje a célját. Nem áll tőle távol, hogy saját boldogulása érdekében feláldozza és elárulja akár a családját is. Rettenetes és veszélyes ember, aki mérgezi a körülötte lévők életét, a darab végén ugyanakkor szánandó és sajnálatra méltó is. Bonyolult és nehéz karakter, mely sok munkát igényel a színésztől. Robbanásveszélyes figura. Bizonyos értelemben éppen olyan, mint az őt alakító Trill Zsolt, aki tüzes, folyamatosan izzó és lobbanékony, szinte olyan, mint egy kilövésre váró rakéta. Folyton fel van húzva, nyugtalan, izeg-mozog, miközben megindító és gondolkodásra sarkalló, aki, ha kell, elragadó színpadi létezésével esendő, s a legmélyebb líraiságot csálja elő magából.

| a premier-összeállítás fotóit készítette: Eöri Szabó Zsolt



Szűcs Nelli



Herczegh Péter, Farkas Dénes, Bordás Roland



Katona Kinga, Duma Kata, Nagy Mari, Berettyán Sándor, Szűcs Nelli

**„A revizor alakjában
folyamatosan ott a küzdelem:
az angyali vetekszik az ördöggel.**

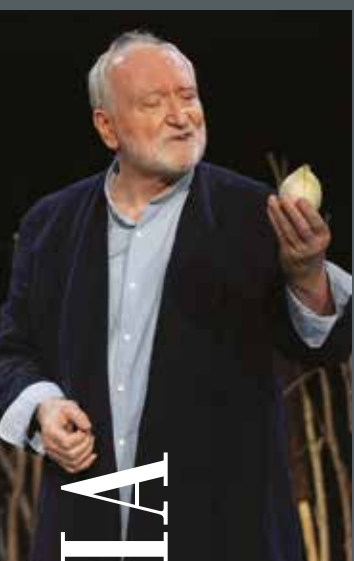
AHOGY AVTANDIL VARSZIMASVILI LÁTJA

A „REVIZOR”

Hlesztakov, akiről a kisvárosban azt hiszik, hogy ő a revizor, bolondozik, csacsog, eszeveszett módon ugrabugrál, miközben többre hivatott. Olyan ember, aki egyszersem Isten küldötteként is értelmezhető, vagy valaki, aki helyretolja mindazt, ami a világban kizökkent (de nem olyan tragikus figuraként, mint Hamlet). Az őt alakító Herczegh Péter kiváló fiatal művész, akinek látni a tekintetében, hogy mindig készen áll. Ott van a szemében a kíváncsiság, ami egész színpadi létezésének a mozgatórugója. Romlatlan, olyan művész, aki tisztaságot sugároz, s akinek az jelenti a legnagyobb feladatot, hogy legyőzze önmaga természetét, és egy tőle távol álló, aljas, alantas attitűdöt hívjon elő és hozzon a felszínre önmagából, hiszen a revizor alakjában folyamatosan ott a küzdelem: az angyali vetekszik az ördöggel, mely ellentét ezt a karaktert is a világirodalom legkomolyabb figurái közé emeli.



Szarvas József, Herczegh Péter



fotók: Eöri Szabó Zsolt



Grane – képzelgések a Peer Gynt nyomán

Henrik Ibsen drámája alapján, Áprily Lajos fordításának felhasználásával

Játsszák: BLASKÓ PÉTER, SZILÁGYI ÁGOTA, BLASKÓ BENCE

Látvány: Csiszér Csilla Viola // Látványtervező-asszisztens: Lövei Dávid, Baranyai Marcell // Dramaturg: Cseh Dávid // Zenei szerkesztő: Dobri Dániel // A rendező munkatársa: Könczei Villő // Produkciós koordinátor: Juhász Károly // Súlyó: Sütő Anikó // Ügyelő: Lovass Ágnes // Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: BLASKÓ BORBÁLA

mikor? hol?

PREMIER: október 13. – 19 óra

További előadások: december 3., 27. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Áprily Lajos örököseinek engedélyét a Hofra Kft. közvetítette. www.hofra.hu
Az eredeti előadás az Attitűd Alapítvány, a Bethlen Téri Színház és a Manna Találkozások tehetségprogramjának előadása. | Külön köszönet Peltzer Ferencnek.

PREMIER GALÉRIA



Peer Gynt a drámairodalom egyik legkülönlegesebb figurája: önmagát kereső, újra és újra átalakuló fiatalember, majd férfi, akinek a története elsősre céltalan sodródásnak tűnhet, ám valójában az egyéniség, a szabad akarat és a sors közötti küzdelem példabeszéde. Blaskó Borbála új értelmezésében a már idős Peer Gynt tekint vissza hosszú, kalandos életére. Múlt és jelen összeütközik, miközben emlékfoszlányok, elfeledett ismerősök, régi szerelmek és ádáz ellenfelek elevenednek meg a színpadon.





OSZTOVITS ÁGNES

**„Miköz-
ben mind-
két, közel
százéves
darab Mol-
nár Feren-
cet követi,
a nézők úgy
érezik, a má-
ban járnak.**

Százéves kortársaink

A MI, azaz a mesterséges intelligencia hamarosan jobb műveket fog létrehozni, mint az irodalmi sikerszerzők. Ha írásra vetemedne, könnyedén letaszíthatná a trónról a világon legismertebb magyar drámaíró, Molnár Ferencet is? Igazuk lett volna a hajdani féltékeny kortársaknak, Babitstól Móriczig, akik a mélység hiányát vetették Molnár szemére. S azt bizonygatták, hogy csak anekdotákat dúsít fel, ügyes, frappáns dialógusokat formál, jól ismeri a színpadi gépezetet, de nem megy a felszín alá, így biztosan ki fog hullani az idő rostáján. Mára kiderült, hogy a jóslat hullott ki az idő rostáján. A látszólag könnyű kezű Molnár Ferenc ugyanis nem csupán a 20. század első évtizedeinek bohém világát, formálódó polgári társadalmát ismeri, mutatja meg, hanem az örök, a gyarlóságában mulatságos, esendő, mégis szerethető embert is. Ez a megértő figyelem tartja életben száz év múltán is a Molnár-darabokat. Ezt a szemléletet nehéz lenne a mesterséges intelligenciának előállítani.

A Gyulai Várszínház idén Molnár Ferenc műveit állította fókuszba, és a Nemzeti Színház két egyfelvonásost mutatott be, mégpedig a Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatóinak vizsgalehetőséget teremtve. Rátóti Zoltán rendező-tanárként sikeresen debütált, így az előadás méltán került át a Nemzeti Színház Gobbi Hilda Termébe. Miközben mindkét, közel százéves darab Molnár Ferencet követi, a nézők úgy érzik, a mában járnak.

Az *Egy, kettő, három* arról szól, miként lehet egy embert tökéletesen átformálni. Előképe ez a darab a mai sztárépítésnek. Csakhogy míg a főszereplő Norrison bankár még egyedi, kétségbeesett akcióként teszi szalonképessé, mi több, jó partivá a budapesti taxisofort,



NICK THORPE

**„Minden
tekintet,
nyakkendő,
cipőfűző,
mellénygomb
és hangsúly
a helyén van.**

Illúziók és csalások

Molnár Ferenc darabjaiban van valami rendkívül kellemes és régimódi, amit – bevallom – először nem tudtam hova tenni. Talán ezért is tetszett annyira Rátóti Zoltán *Egy, kettő, három* és *Az ibolya* rendezése. Ez valódi „tisza színház”. Szemben azzal az általános vélekedéssel, a többnyire ki nem mondott feltételezéssel, hogy a színháznak romlottaknak, fájdalmasnak, dühösnek és tisztátalannak kell lennie.

Rátóti változatai, akárcsak Molnár szellemes színdarabjai, vicces, elgondolkodtató és szórakoztató színházat kínálnak a hálás nézőnek. Minden tekintet, nyakkendő, cipőfűző, mellénygomb és hangsúly a helyén van. A darabok az őszinte és álságos emberi viszonyoknak, de kivált az emberi leleményességnek elegáns, olykor szinte nyers ábrázolásai, ugyanakkor kommentárok arról, hogy a szegények, akárcsak a gazdagok, a szerelemért bármit megtesznek, még akkor is, ha néha elmenekülnek előle. Lenyűgöző magabiztosság van abban, ahogy Molnár a szereplőit megrajzolja, és inkább egyetemes, mint magyar humora van a dialógusainak.

Az 1929-ben született *Egy, kettő, három* „egyetemességre” kacsintó igényét jól mutatja, hogy nem nevezi meg a várost, amelyben a darab játszódik. „Történik egy európai világvárosban” – olvasható az Országos Széchényi Könyvtár archívumában található karcsú és gyönyörű, fakó sárga és vörös kötet címlapján.

Katasztrófahelyzet van! Egy amerikai iparmágnás az említett „európai világvárosban” élő Norrison bankárra és erkölcsös feleségére bízta Európában időző fiatal leányát, Lydiát. Ám a lány beleszeretett egy szegény taxisoforba, és gyermeket vár tőle. Gyönyörű, ahogy a lány ezért nem kér bocsánatot, hanem hajlandó összeesküvést szőni Norrison-

akitől az amerikai pénzember nálunk időző leánya gyermeket vár, mára a figuraépítés komoly iparrá fejlődött. Norrison, akit Schnell Ádám alakít bravúrosan, tudja, mit vár el egy amerikai bankár, a mai utódok pedig azt tudják, mit vár el a széles közönség, hogyan lehet valakiből celebet formálni. Norrison nem csupán világos fejű, kellően cinikus férfiú, hanem a saját apparátusát bravúrosan mozgató, munkatársait ügyesen manipuláló vállalatvezető is. A közönség jó része napi tapasztalatból ismeri ezt a főnököt. És a beosztottjait is. Hát persze, hogy remekül szórakozik! Kitűnőek a színészek, semmit sem játszanak túl, a kis szerepeket is komolyan veszik, a titkárt alakító Bodrogi Gyulával az élen. A fiatal párt, az amerikai lányt és az átformálódó sofőrt két tehetséges, ám még nem egészen kiforrott egyetemista játszotta a budapesti bemutatón, Varga Anna Zsófia és Holló Patrik. Övök a két legnehezebb szerep.

Az ibolya, az előadás második darabja Molnár egyik legkedvesebb színházi témájú komédiája. Ha nem indul útjára 2017-ben a Mc Too-mozgalom, ma is csak egy bájos történetnek



nal, hogy megtévesszék a szülőket. Az az egyetlen óra, amely Norrison rendelkezésére áll, hogy a rongyos sofőrt vezérigazgatóvá alakítsa, nagyszerű színészi lehetőséget kínál. A bankárt alakító Schnell Ádám erre a szerepre született, hasonlóképpen idős titkára, Bodrogi Gyula is. A Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE) hallgatói többes szereposztásban játszanak a darabban, így az általam látott Reiter Zita meggyőző és kellően elragadtatott Lydia. A szintén egyetemista Steenhuis Raul pedig zökkenőmentesen lavírozik a szegényből gazdaggá alakítás nehézségei között. A többi színész és az SZFE növendékei elragadtatják a közönséget, ők is, a nézők is – velem együtt – élvezik a darabot.

Szinte az utolsó pillanatig vártam, hogy Lydia szülei megjelenjenek a színpadon, és minden gondosan felépített terv összeomlik, de nem ez történik. Ehelyett a szünetben Molnár váratlanul éles utolsó mondatán rágódunk, amit Norrison mond öreg titkárának: „*Igaza van, kedves Graef, büszke lehetek rá,*

tartanánk, de a szélsőségesé vált, sokakat meghurcoló újfeminista akciózás új színeket rakott *Az ibolyára*.

A színigazgató (Kristán Attila remek alakítása) lányokat szerződtetne kóristának. Sorra jönnek az erőszakos, a pályára alkalmatlan hölgyek, akik meg vannak győződve, hogy működik a szereposztó dívány, így rögtön felkínálják magukat az egyre fásultabb direktornak. Látva ezt a fiatal zeneszerző, felajánlja, hogy levezényli a további meghallgatásokat. Az igazgató a színen marad munkás áruházban, és egyszer csak megjelenik az igazi tehetség, a hamvas, szókimondó, szép és büszke Ilonka. Az ifjú zeneszerző rávetné magát, de a lány a sarokban meghúzódó szerény bácsikát, az emberséges embert választja. Hogy mi ebből a tanulság? Túlságosan sok pletyka terjeng a világban a szexuális ragadozó színigazgatókról (rendezőkről, producerekről), a válogatással kiszűrt, ambiciózus, ám tehetségtelen színésznők szívesen magyarázzák kudarcaikat erényességükkel.

A darab két főszereplője, a direktor és Ilonka. A bemutatón az egyetemista Bubik Réka tündökölt. Egyenrangú partnere volt a kiváló nemzetis művészeknek.

Rátóti Zoltán legutóbb Hubay Miklós *Ők tudják, mi a szerelem* című darabjának színre állításával bizonyította, hogy nagyon érti a polgári színház alapvetéseit. Nem sokkolni, átértelmezni akar, hanem felmutatni a művekben rejlő sokszínű, ellentmondásokkal teli világot.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

és büszke is vagyok rá. De... kedves, öreg barátom... az, amit maga az egész emberiségnek nevez, az... szégyellje magát.”

Mi pedig ma, akár 1929-ben, illúzióban szeretnénk élni.

Az est második egyfelvonásosa, *Az ibolya* története is csalásra épül. A világfájdalmas színházigazgatónak (Kristán Attila játssza valós megrendültséggel) elege van abból, hogy a meghallgatásokra érkező fiatal nők szinte bármire hajlandóak a szerepért, az alkalmazásért. Ezért a direktor a színházi szolgáló áruházát ölti magára, és átadja a saját pozícióját a kezdő, ám sokra hivatott zeneszerzőnek, Ficsor Milánnak, akinek újdonsült operettjét készül épp bemutatni a teátrum. A soron következő jelentkező Ilonka – ő az *ibolya* (László Rebeka egyetemista alakítja), aki elsőre csak egy újabb „esetnek” tűnik, de őszintesége és keserűsége – „olyan tehetségtelen vagyok, mint egy selyemhernyó” – megkapóan hiteles.

A darab legfontosabb jelenete Ilonka kirohanása a férfiak ellen: „*Ti vagytok romlottak! Mindjárt félreértitek az embert! Én csak egy kis illatos mezei ibolyának látsum, de ha erkölcsileg megszárgolsz, rájössz, hogy igazgyöngy-szem vagyok.*” Ő csak boldogságra vágyik, ellentétben a férfiakkal, akik üldözik őt. Ám végül még a nőktől menekülő és áruházát öltő színházigazgatót is megnyeri magának – nem lövöm le a poént, hogyan! Nem a gyönyögvadászok, hanem az *ibolya* a darab igazi hőse.

a szerző a BBC kelet-közép-európai tudósítója

A NEMZETI SZÍNHÁZ TÁRSULATA



ÁCS ESZTER
Jászai Mari-díjas



BARTA ÁGNES



BERECZ ANDRÁS
Kossuth-díjas, a
Magyar Köztársasági
Arany Érdemkereszt
kitüntetettje



BODROGI GYULA
A Nemzet Színésze,
Kossuth- és kétszeres
Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
Művész



**BORDÁS
ROLAND**



FARKAS DÉNES



KATONA KINGA



KOVÁCS S. JÓZSEF



KRISTÁN ATTILA
Jászai Mari-díjas,
Érdemes Művész



NAGY MARI
Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
Művész



RÁCZ JÓZSEF
Jászai Mari-díjas



RÁTÓTI ZOLTÁN
Kossuth- és Jászai
Mari-díjas, Érdemes
és Kiváló Művész



**SZABÓ SEBESTYÉN
LÁSZLÓ**



SZARVAS JÓZSEF
Kossuth- és Jászai
Mari-díjas, Érdemes
és Kiváló Művész,
a Magyar Arany
Érdemkereszt
kitüntetettje



SZÁSZ JÚLIA



TÓTH AUGUSZTA
Jászai Mari-díjas,
Érdemes Művész



TÓTH LÁSZLÓ



TRILL ZSOLT
Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
Művész



BERETTYÁN NÁNDOR
Jászai Mari-díjas



BERETTYÁN SÁNDOR



BLASKÓ PÉTER
Kossuth- és Jászai Mari-díjas, Erdemes Művész, a Nemzet Művésze, a Magyar Érdemrend Parancsnoki Keresztje kitüntetettje



FÖLDES LÁSZLÓ HOBO
Kossuth-díjas

HERCZEGH PÉTER



HORVÁTH LAJOS OTTÓ
Jászai Mari-díjas, Erdemes és Kiváló Művész



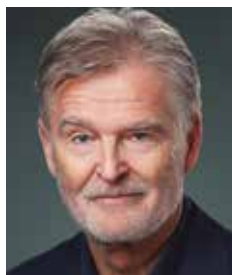
MADÁCSI ISTVÁN



MARTOS HANGA



MÉSZÁROS MARTIN



RUBOLD ÖDÖN
Jászai Mari-díjas, Erdemes Művész, a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkereszt kitüntetettje



SCHNELL ÁDÁM
Jászai Mari-díjas, Erdemes Művész



SÖPTEI ANDREA
Jászai Mari-díjas, Erdemes Művész



SZÉP DOMÁN



SZILÁGYI ÁGOTA



SZÜCS NELLI
Jászai Mari-díjas, Erdemes és Kiváló Művész



UDVAROS DOROTTYA
Kossuth- és Jászai Mari-díjas

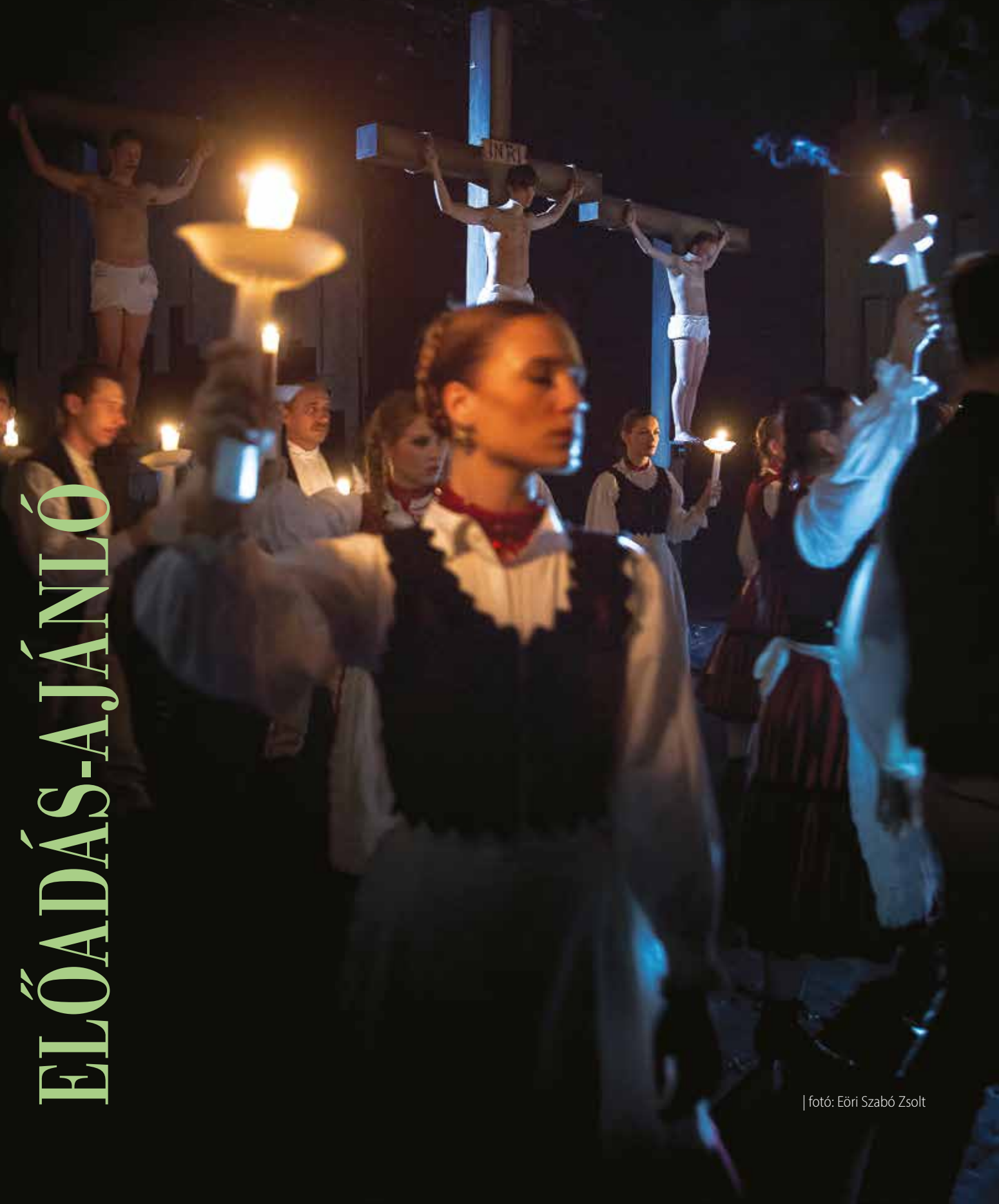


VARGA JÓZSEF
a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetettje



| a társulati fotókat készítette: Lakatos János

ELŐADÁS-AJÁNLÓ



| fotó: Eöri Szabó Zsolt



Csíksomlyói passió

A keresztút története mai és régi szemmel, különböző műfajok harmóniájával

Jézus története egyetlen kifeszített pillanatba sűrítve. Barokk iskoladramák és népdalok, kortárs költészet és a *Biblia*. Színház és tánc. Stílusok, műfajok harmóniája – mindez együtt a Csíksomlyói passió Vidnyánszky Attila rendező értelmezésében.

– A hit kérdése számtalan rendezésben megjelent már a pályám kezdete óta, és Krisztus történetének színházi megfogalmazása is régóta foglalkoztatott – mondja a rendező. – Az előadás sok forrásból épült fel, a 18. századi ferences iskoladramák jelentik a mozaik egyik darabját. A mai nézőpontot Szöcs Géza *Passió* című szövegei adják. Használunk bibliai idézeteket is, és nagyon fontos a népdalok, a vallásos népi énekek világa. A hajdani, 18. századi csíksomlyói passiószövegeket tanítási céllal készítették a ferences atyák. De egy passiójáték ennél is többet jelent: a játszó és a nézők együtt élik át Krisztus szenvedéseit. Szöcs Géza *Passió* című művének sorából a bibliai történetek szereplői és tanulságai a mából fogalmazódnak meg. A megváltásról a mai ember cinizmusával, ironiájával, értetlenségével beszélgeti Szöcs a *Biblia* alakjait. Nagyon maiak ezek a kérdésfelvetések, amelyek izgalmasan feszülnek össze a régi korok emberének mély hitével.

– A színpadi időben az „itt és most” a keresztút – magyarázza Vidnyánszky Attila. – Innen rugaszkodunk el az időben, és villanásokra megidézzük Jézus életének több fontos momentumát. Azt remélem, hogy a nézők egy végtelenbe kifeszített pillanat érzetét élhetik meg. És történik mindez a nagyszínpadra épített igen különleges díszletben, amely egyszerre pajta és templom, vagyis Jézus születésének helye és az Isten háza.

A színházi előadás – amely a Magyar Nemzeti Táncegyüttes és a Nemzeti Színház közös produkciója – szabadtéri produkcióként látható volt már Csíksomlyóban, a búcsú helyszínén, valamint Esztergomban a bazilika tövében, a debreceni Nagytemplom és a budapesti Szent István-bazilika előtt is.

Csíksomlyói passió

18. századi ferences iskoladramák és Szöcs Géza *Passió* című műve alapján

Vándor – BEREZ ANDRÁS | Mária – TÓTH AUGUSZTA | Mária Magdolna – BARTA ÁGNES | Krisztus – BERETTYÁN NÁNDOR | Péter apostol – RÁTÓTI ZOLTÁN | Júdás apostol – RÁCZ JÓZSEF | Pilátus – HORVÁTH LAJOS OTTÓ | Pilátus felesége – ÁCS ESZTER / VAS JUDIT GIGI m. v. | Annás főpap – SCHNELL ÁDÁM | Zsibárus – FARKAS DÉNES | Jeruzsálemi – TÓTH LÁSZLÓ | Barabás – BORDÁS ROLAND | Tanítvány – BERETTYÁN SÁNDOR | Lázár – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Pilátus fia – BUZÁDI BUDA | Gyermek Jézus – NIEDERMÜLLER ÁDÁM / SIMON MÁTYÁS

Közreműködik a Magyar Nemzeti Táncegyüttes

Díszlet: Székely László // Jelmez: Bianca Imelda Jeremias // Dramaturg: Szász Zsolt // Néprajzi szakértő, táncdramaturg: Zs. Vincze Zsuzsa

Koreográfus: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

december 21. – 19 óra • Nagyszínpad

Balkáni gerle

Sütő András példázata szórakoztatva tanít

„Azt tesszük, amit kell! Nem, amit szeretnénk!” – fontos mondat ez Sütő András *Balkáni gerle* című színművében, ami nemcsak a darab főszereplőire, hanem ránk, a nézőkre is igaz – legalábbis érdemes ezen elgondolkozni.

Sütő András, a kiváló erdélyi magyar író műve a nyolcvanas évek Romániájában játszódik, ezt idézi a díszlet is az ütött-kopott Daciával (a román népautó) és Ceaușescu (a diktátor, a „Kárpátok géniusza”) képével. A *Balkáni gerle* egy szép mese, példázat arról, hogy nem érdemes mások elvárásai szerint élni az életünket. De honnan hova jutnak el a szereplők ebben a különleges, szimbolikus mesében, amely tele van álsággal? Esetükben a gerle (a magyar népdalokban oly gyakran előforduló madár, amely a búsuló szerelmes megjelenítője, vagy a távoli kedves üzenetének vivője; míg a néphitben a tiszta szellemiség jelképe, egyben fontos lélekszimbólum) szegődik melléjük. A darab elején színes, zajos falusi lakodalomba csöppenünk. A násznép ünnepel, de a menyasszony szomorú...

A *Balkáni gerle* az igaz szerelemtől, generációk közt feszülő családi titkokról és régimódi falusi hagyományokról szól, de legfőképpen arról, hogy mennyire nem érdemes mások elvárásai szerint élni az életünket. A családtörténet szépen ábrázolja, hogy mennyi áldozatot tud hozni a szülő a gyerekéért, hogy mennyire képes háttérbe szorítani magát és a saját értékrendszerét.

„Sütő András... remekül értett ahhoz, hogy egymásra épülő helyzet- és jellemkomikummal teletűzdelt művét mély tartalommal töltsen meg. Ahhoz pedig, hogy mindez a színpadon is működjön, kell egy olyan érzékeny rendező, mint Berettyán

Nándor, aki képes a színmű minden apró finomságát megjeleníteni – legyen szó a szereplők között feszülő ellentétekről vagy épp a milióról... De ami a *Balkáni gerle* legfőbb érdeme, hogy szórakoztatva tanít, miközben mély üzeneteket fogalmaz meg az életről, a családról, a szerelemtől, a hűségről és a hagyományokról. Emellett pedig arról is szól, hogy mennyi áldozatot tud hozni a szülő a gyerekéért, hogy mennyire képes háttérbe szorítani magát és a saját értékrendszerét” – olvasható a Magyar Nemzet kritikájában.

Sütő András

Balkáni gerle

Játsszák: IVASKOVICS VIKTOR, LOSONCZI KATA, VAS JUDIT GIGI, GULYÁS GABRIELLA, SZÉPLAKY GÉZA, TARPAI VIKTÓRIA, JANKA BARNABÁS, HAVASI PÉTER, TURI BÁLINT, DÁNYI KRISZTIÁN, HORVÁTH MÁRK, HABODÁSZ ISTVÁN, SZEMERÉDI BERNADETT, HORVÁTH MÁRK

Díszlet, jelmez: Ondraschek Péter // Dramaturg: Sényi Fanni
// Zenei munkatárs: Szemerédi Bernadett // Mozdítás: Kárpáti Barnabás

Rendező: BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

december 1. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

A Déryné Program vendégjátéka





Háztűznéző

Gogol groteszk humora, az „itt és most” keserősége

Gogol ismert darabjában a házasodni készülő (vagy éppen hezitáló) ifjú (vagy éppen korosodó) szereplők szórakoztató vívódásainak, a párválasztással járó gyötrelmeinek lehetünk tanúi. A humorral átítatott pillanatok és jellemeket látva nevetve ismerhetünk rá a színpadon az ember titkos félelmekre, vágyaira, kétségbeesett erőlködéseire, hogy végül – egyfajta összegzőképpen – mi is átéljük a felismerést: „Köszönöm, pajtás. Csak most tudtam meg végre-valahára, mi is az élet. Most egészen új világ tárult elém, most már látom, hogy minden mozog, él, érez, valahogy szinte gőzölög, és valahogy az ember maga se tudja, mi történik. Azelőtt nem vettem észre semmi effélét, vagyis...”

Azelőtt... Az előadás beregszászi bemutatójakor, 2023 márciusában, egy évvel az ukrainai háború kitörésekor az „azelőtt” a háború előtti időt jelenti. Az előadás sem mehet el reflexió nélkül a világunkat felforgató változások mellett, s a maga sajátos módján, izgalmas megoldást találva meg is adja ezekre az embert próbáló időkre a saját válaszát, sőt, az eredményes háztűznézés reményében fejezi ki legfőbb kívánságát: „Jólétben élj, és hozzatok a világra egy sereg gyermeket...”

Az előadásban egy kivétellel (neki menetessége van a katonai szolgálattól) minden szerepet nők játszanak. A darabot

Nyikolaj Gogol

Háztűznéző

Agafja Tyihonovna, kereskedő lánya, eladósorban – POLYÁK ANITA | Arina Pantyelejmonovna, a nagynénje – GÁL NATÁLIA | Fjokla Ivanovna, házasságszerző és Alekszej Dmitrijevics vásárcsarnoki kereskedő – OROSZ IBOLYA | Ivan Kuzmics, udvari tanácsos – OROSZ MELINDA | Ilja Fomics, a barátja – VASS MAGDOLNA | Ivan Pavlovics, gondnok – SÖTÉR ISTVÁN | Nyikanor Ivanovics, nyugalmazott gyalogos tiszt – GÁL NATÁLIA | Baltazár Baltazárovics, tengerész – CSÉKE ADRIENN | Gogol és Dunyaska, szolgáló – HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Tóth Kázmér // Jelmez: Berzsenyi Krisztina

Rendezte: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 8., 14. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház és a Nemzeti Színház közös produkciója

így otthon, Kárpátalján is tudják játszani, fontos, hogy új produkciókkal is jelen legyenek. „Csak azért is színházat csinálunk – ezek között a körülmények között is. Komédiát készítünk, mert ha csak pár pillanatra is, de szeretnénk derűt lopni az emberek szívébe – fogalmaz Vidnyánszky Attila rendező.



| fotó: Mészáros Zsolt

Kivilágos kivilradtig

Móricz Zsigmond dzsentrivilága kel életre a színpadon

Móricz Zsigmond 1898-ben játszódo regényének nem egy személy a főhőse, hanem egy társadalmi osztály: a vidéki dzsentrí. Szereplői a magyar jó mód komondorában bolhaként ugrálnak és pattintják le azt, akivel nem akarnak közösködni. Az örökös anekdoták és népdalok mellett a változás és a változtatás kérdése lebeg az alföldi ház feszült szobáiban, ahol István-nap van minden hétfőn, és a mulatság akkor is kivilágos kivilradtig tart, ha közben teli kristály pohárral törnek össze az álmok. Meddig tartható fent a látszólagos rend, ha a régi rendszerek kerekai elakadtak a sárban? Horváth Csaba rendezésében Móricz szövegeinek zeneisége és történetének örökérvényűsége erősödik fel a fizikai színház eszközeivel.

„Doby István jószágigazgatónak és családjának a gróf felmondása miatt rövid időn belül költöznie kell az addig biztos megélhetést biztosító uradalomból. Ám, ameddig lehet, nem néznek szembe a csupasz tényekkel a háziak. Ahogyan a vendégek sem teszik ezt meg, hiszen így vagy úgy, a legtöbben a megélhetésük miatt, de mindegyikük kapcsolódik Dobyékhoz. Ebben a maszatolásban segít az állandósult adomázás. Horváth rendezésében az anekdota a színpadi játék legfontosabb szervezőelemévé válik, miközben az esetek döntő többségében megtartja a történet(ek), az emberi sorsok feszültségét is” – írja a kultúra.hu kritikája. A Revizor portál így méltatja az előadást: „a cselekmény egy helyszínen, egy éjszaka alatt játszódik le. A végtelen anekdotázásokból azonban sokszínű, mély jellemek bontakoznak ki és ez a színpadi adaptációban is maradéktalanul érvényesül. A regényt ismerő néző úgy érezheti, mintha semmit sem húztak volna a szövegből, mégis a színpadon jól működő, befogadható egészet kapunk...”

Horváth Csaba rendezésének természetesen elengedhetetlen kelléke a fizikai színház eszköztára. Ezt az eszköztárat pedig a Forte Társulat tagjaival kiegészült szombathelyi társulat nagy energiával működteti.”

A szombathelyi *Kivilágos kivilradtig* 2023-ban több kategóriában is díjat kapott a színikritikusoktól: a legjobb közsínházi előadás, a legjobb rendezés (Horváth Csaba), a legjobb férfi epizód szereplő (Gyulai-Zékány István).

Kivilágos kivilradtig

Móricz Zsigmond regénye alapján a színpadi szöveget készítette: Tóth Réka Ágnes

Szereplők: SZERÉMI ZOLTÁN, BÁLINT ÉVA, MARI DOROTTYA, NAGY-BAKONYI BOGLÁRKA, HAJDU PÉTER ISTVÁN, SIPOS LÁSZLÓ MÁRK, FEHÉR LÁSZLÓ, GYULAI-ZÉKÁNY ISTVÁN, CSONKA SZILVIA, NÉMEDI ÁRPÁD, BALOGH JÁNOS, WIDDER KRISTÓF, NAGY CILI, ANTAL D. CSABA, HERMAN FLÓRA, HORKAY BARNABÁS, KELLER DÁNIEL, KELLER-DÉNES EMŐKE, SZABÓ TIBOR, NÉMETH JUDIT

Jelmez: Benedek Mari // díszlet: Kiss-Benedek Kristóf, Kalászi Zoltán

Rendező: HORVÁTH CSABA

mikor? hol?

december 18. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a Weöres Sándor Színház és a Forte Társulat koprodukciója

Macskajáték

Örkény István tragikomédiája –
Orbán Béláné harca a világgal

„E groteszk történet főbőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájkodó, alakoskodó, még a bazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkivel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nénjével, Gizával. Körömszakadtáig barcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen barcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a balátnak” – írta Örkény István a *Macskajáték* című tragikomédiája elé.

– A szerelemtől ez a hölgy, aki már hatvan fölött van, egyszer csak elkezd úgy viselkedni, mint egy kamasz lány, és ebben van valami fájdalmasan szép. Nem szirupos történet, Örkény bölcs humora szövi át – mondja Udvaros Dorottya, aki Orbánét alakítja a Nemzeti Színház előadásában.

Szász János rendező szerint, ha az ember mindig beletörődne abba az élethelyzetbe, amiben van, és megelégedne vele, akkor semmi nem változna, és nem is hinne abban, hogy változhat még az élete. – Ez fontos. A darab szerint megéri nyugtalannak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az örült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele...

A *Macskajáték* először regényként jelent meg 1965-ben. A színpadi változat ősbemutatója 1971-ben Szolnokon volt, pár hónap múlva pedig a Pesti Színházban került színre, Sulyok Mária és Bulla Elma főszereplésével. Mindkettő rendezője Székely Gábor volt.

A *Macskajáték* a Nemzeti Színházban kiváló művészek jutalomjátékára teremt alkalmat, és igaza van ezúttal is Sulyok Mária jövődölésének: „a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle. Orbánné mindannyiunkat túlél.”



Udvaros Dorottya, Blaskó Péter

Örkény István

Macskajáték

Orbáné – UDVAROS DOROTTYA | Giza – GYÖNGYÖSSY KATALIN m. v. | Egérke – NAGY MARI | Csermlényi Viktor – BLASKÓ PÉTER | Paula – TÓTH AUGUSZTA | Illus, Orbánné lány – SZILÁGYI ÁGOTA | Józsi, Orbánné veje – SZÉP DOMÁN | Cs. Bruckner Adelaida – TÍMÁR ÉVA m. v. | Pincér, Schwester – FÜLÖP TAMÁS m. v.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

december 17. – 19 óra • Gobbi Hilda Terem

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

Mennyei szép rózsza

A Fabók Mancsi Bábszínház Mária misztériuma

Színházunk vándorszínházként működik 2009 óta, jó ideje zsámbéki székhellyel, kőhajításnnyira a Zsámbéki Öregtemplom romjaiban is fenséges falaitól. E szakrális tér közelsége hívta elő belőlünk egy misztériumjáték megteremtésének vágyát. A templom jobb apszisában, a folyamatosan pusztuló kövek felszínén száz éve még látható volt egy Köpönyeges Mária-freskó. A Szűzanyácska személyes életünkben és a magyarság életében is meghatározó, nem volt kérdés számunkra, hogy a szakrális bábelőadásunk az ő személyéhez fog kötődni. Aki ismer minket, az tudja, hogy általában népi forrásokból, gyűjtésekből táplálkoznak előadásaink.

A Mennyei szép rózsza előadásunk esetében is így tettünk, hiszen lenyűgöző a látomásos szakrális szenténekeink, és a Szűzanyácskát szeretve tisztelő népmesei gyűjtések, legendák tárháza. Misztériumjátékunkban archaikus népi imádságaink, szent énekeink és legendáink idézik meg az Istenszülő Szűzanya alakját. Előadásunkban a népi éneklés, mesemondás, bábmozgatás és élő hangszeres zenélés együttes jelenléte alakítja az eseményeket úgy, hogy a szentséges történetben a humor is fel-felfénylik – hiszen a néplélekben e kettő elválaszthatatlan egymástól. Játékunkban Szűz Mária a fogantatástól kezdve, fia kereszthalálán át eljut a mennybemenetelig. A végén megemlékezünk Szent István királyunkról is, aki halála előtti utolsó napjaiban felajánlotta országunkat a Szűzanyának, ezzel még nagyobb ünnepé avatva augusztus 15-ét, Nagyboldogasszony napját, hiszen

megalapozta a Regnum Marianum eszmét, amely szerint Magyarország Mária országa. A magyar nép lelkében nagyon szép helyet foglal el az Istenszülő, Napba Öltözött Szűzanya, de erős tisztelet és szeretet övezi szerzte a világban. Azok az alkalmak, amikor szakrális térben, esetleg egy-egy Mária-ünnephez kötődve „szent időben” adhatjuk elő misztériumjátékunkat, igazán kedvesek a szívünknek. Ilyenkor a közönséggel való találkozás zárandoklatszerű élménnyé válik, s megtisztítja a lelkünket.

FABÓK MARIANN

Mennyei szép rózsza

Szereplők: NAVRATIL ANDREA, FABÓK MARIANN, KERESZTES NAGY ÁRPÁD, FEJÉR SIMON PÁL

Tervezők: Csilléry Orsolya, Fenyvesi Gábor, Grosschmid Erik, Palya Gábor, Mészáros Gábor

mikor, hol?

december 29. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

14 éven felülieknek ajánljuk





Bakkhánsnók

A téboly költészete – beavatás az antik tragédiák világába

„Mire várunk, az sose jó el, / míg a sosemvártnak utat nyit a sors” – hangzanak Euripidész baljóslatú sorai, amely egy véres és tébolyba torkolló történet lényegét ragadják meg. Dionüszosz, a bor és a mámor istene visszatér Thébába, hogy bosszút álljon Pentheusz királyon, aki nem hajlandó elismerni az ő isteni természetét. Az isten őrjöngő bakkhánsnókké változtatja a város előkelő asszonyait (Dionüszosz másik neve Bakkhosz, női követőit nevezik bakkhánsnóknak). A nők végül Kithairón hegyére vonulnak, köztük van Agaúé is, a király anyja, aki tébolyultságában saját fiát, Pentheuszt szaggatja szét. Ide vezet, ha megrendül az istenekbe vetett hit, ha az isteni igazságszolgáltatásnak már nincs tere...

A Bakkhánsnók egy bosszútörténet, amelyben az ösztön a logikán torolja meg, hogy nem hajlandó elismerni az isteni természetét. Mindkét fél mértéktelen harcba kezd. De mikét szólal meg ez a dráma a háború idején?

– Azt hiszem, alapvetően változtatta meg mindannyiunk értelmezését a háború – mondja Theodórosz Terzopulosz görög rendező. – Politikai színházat csinálók, ami nem az aktualitások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. Hatodik alkalommal rendezem meg a Bakkhánsnókat, és a háború réme sajnos mindig aktuálisabb teszi. A Bakkhánsnók története a háborúra, azon belül is a menekültekre irányítja a figyelmünket, mert a drámában Dionüszosz háborúból menekültként tér vissza Thébába. A konkrét politikai helyzet mellett a menekültlétnek van egy metaforikus megközelítési lehetősége is: maga a színház, jobban mondva a színészi állapot abban hasonlít a menekültkéhez, hogy a színház a jelenlétben születik meg, és elrebbenő valósága csak ebben a jelenben van otthon.

Az előadást a Nemzeti Színházban színre állító világhírű görög rendező, Theodórosz Terzopulosz életművének és színházi módszerének kulcsdarabja a Bakkhánsnók – beavatás az antik tragédiák világába.

Euripidész

Bakkhánsnók

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szöveggönyvet írta Kozma András

Dionüszosz – BORDÁS ROLAND |
Pentheusz – HERCZEGH PÉTER |
Agaúé – SZÜCS NELLI | Kadmosz,
Thébai király – SCHNELL ÁDÁM
| Teiresziasz – SZARVAS JÓZSEF |
Első Hírnök (pásztor) – MÉSZÁROS
MARTIN | Második hírnök (testőr) –
VARGA JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából,
siratóasszonyok: a Szent István
Egyetem kaposvári Rippl-Rónai
Művészeti karának színészhallgatói:
Battai Lili Lujza, Bognár Bence János,
Duma Kata, Ionescu Raul Gabriel, Jakab
Tamás, Juhász Péter, Kerék Benjámin
Dominik, Kiss Anna Gizella, Krauter
Dávid Róbert, Mikita Dorka Júlia, Polyák
Anita, Puskás Balázs Ákos, Séra Dániel,
Sipos Ilka, Soós Anett, Wettstein Márk,
Winkler Tamás Ábel

Díszlet, jelmez: Theodórosz
Terzopulosz // Zeneszerző: Panaüiotisz
Velianitisz // A rendező munkatársai:
Szavvasz Sztroumposz // Dramaturg:
Kozma András

Rendező:
THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

mikor? hol?

december 20. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

16 éven felülieknek ajánljuk!

A sűgó

Hiábavaló várakozás mint az élet metaforája,
amin nevetni kell

– Van egy abszurd alaphelyzet: a színészek kilépnek a színpadra, mintha elkezdődne az aznap esti előadás, de nincs meg a sűgó, és ők nem tudják a szöveget. Mindezt egy absztrakt nyelvvezetl – és bízunk benne, humorral – játszunk el. Ha a néző az első percekben ráérez erre a stílusra, ha rááll a füle, akkor Shakespeare-rel szólva rájön: „örült beszéd: de van benne rendszer” – mondja az író-rendező, Berettyán Nándor.

– A színészek kilépnek a színpadra, és elfelejtik a szöveget. Hiába várják a sűgót, hiába keresik, nem találják. Ez a helyzet persze túlmutat a színészek rémálmán: ezért is hangzik el az előjáték végén, hogy „Mindenki itt van”. Hogy a nézők is magukra ismerhessenek. Színen van a modoros, a tehetséges, a tehetségtelen, a hadarós, a szépen beszélő, a technikás, az ösztönös – röviden a legkülönbözőbb emberek. Ez az előadás az élet metaforája. A sűgótlan állapot egy hiányérzettel szembesít: egy támasz, egy hang, akinek a segítségével reménykedhetünk.

És hogy mit jelent a rendező szerint „sűgótlanak” lenni az életben? – Számomra nagyon fontos a várakozás motívuma. De túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ez a 20. századi művészetnek is alapvető témája. Csehovtól Beckettig felvonulnak a nagy várakozók. De ha már szóba kerültek ezek a nagy szerzők, a mi esetünkben hangsúlyozni kell, hogy vígjátékot játszunk, szóval reményeink szerint ezeket a nagy kortárs témákat – várakozás, idő – úgy vetjük fel, hogy közben nevetni is tudunk. Egy kicsit talán zavarunkban is...

Berettyán Nándor

A sűgó

absztrakt vígjáték – Valère Novarina nyomában

Bizonytalan – ÁCS ESZTER |
Rendezgető – BARTA ÁGNES |
Magyarázó – KATONA KINGA |
Mesélő – BERETTÝÁN SÁNDOR |
Kérdező – BORDÁS ROLAND I |
Röhögő – MÉSZÁROS MARTIN |
Elégedetlen – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

Zene: Szabó Sebestyén László //
Koreográfus: Vida Gábor

Rendező: BERETTÝÁN NÁNDOR

mikor? hol?

december 17. – 19 óra
Kaszás Attila Terem



Hazatérés

Szász Enikő, Tóth László

Egy szinte ismeretlen mártírsors a 20. századból – Esterházy János

Egy tehetős arisztokrata, léha életű fiatal, aki Trianon sokkjától megrendülve a közösségért cselekvő politikus lesz, „egyszerű” hívóból pedig a krisztusi sorsot vállalóvá válik – így foglalható össze Esterházy János (1901–1957) élete, akinek tragikus sorsát és politikai jelentőségét még ma is kevesen ismerik.

– A *Hazatérés* című előadás misztériumjáték, amiben felidézzük Esterházy János jellemének, lelkiségének eszenciáját, a karizmáját. Minden ember életében vannak szélsőséges pillanatok, amikor nehéz döntéseket kell meghoznia. Esterházy életét ezekben a helyzetekben is helyes döntések jellemzik, mindig következetesen kiállt elvei, meggyőződése mellett, erős hite segítette abban, hogy ne térjen le a helyes útról. Amikor a szlovák parlament egyetlen tagjaként nem szavazta meg a zsidótörvényt, az életével játszott. A börtönben, ahol kínozták és megalázták, társainak támasza és vigasztalója volt – mondja a darab rendezője, Rubold Ödön.

– Ez a forma – a korabeli iratok, beszédek, levelezések felhasználásával készült és fiktív jelenetekkel kiegészült – misztériumjáték képes talán legjobban megragadni az életutat, ami Szlovákiában gyanakvást, Lengyelországban cselekvést, Magyarországon rácsodálkozást vált ki. Északi szomszédunknál Esterházy János ugyanis nem tud kitörni a hazug módon rá oktroyált háborús bűnös kategóriából, holott az ellene hozott ítélet teljesen megalapozatlan. A krakkói érsekség viszont négy éve megindította boldoggá avatási perét, amelyben a hitért kivégzett, majd szentté avatott, az államférfiak védőszentjeként tisztelt angol Morus Tamás (1478–1535) után „magyar

Morusnak” nevezik (egy gulagbeli rabtársa „a magyarok szenvedő Krisztusaként” emlegette).

Az Esterházy János tragikus fordulatokkal szegélyezett életútját bemutató *Hazatérés* első verziója az alsódoboki (Szlovákia) Esterházy János Zarándokközpontban került színre, amikor a felvidéki mártír politikus születésének 120. évfordulóját ünnepelték.

Hazatérés

Misztériumjáték Esterházy János gróf életéről

Levelek, naplórészletek, irodalmi szövegek és más dokumentumok alapján összeállította és írta: Lukácsy György

Esterházy János gróf – TÓTH LÁSZLÓ | Serényi Livia grófnő, Maria Buder – TÓTH AUGUSZTA | Maminkó, Nővér – SZÁSZ ENIKŐ m. v. | Énekmondó – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Edvard Beneš, Küldönc, Hlinka-gárdista, Szovjet Vallató, Kísértő, Köztörvényes, Katona – BERETTYÁN NÁNDOR | Peter Janulatisz, Eduard Tesar – RÁCZ JÓZSEF

Díszlet, jelmez: Egyed Zoltán / Történész szakértő: Molnár Imre / Súlygó: Kabódi Szilvia / Ügyelő: Lovass Ágnes / Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: RUBOLD ÖDÖN

mikor? hol?

december 3. – 15 óra • Kaszás Attila Terem

2023/2024

BÉRLETEINK MÁR KAPHATÓAK!

FEDÁK SÁRI bérlet • 3 előadásra • 6.900 Ft

JÁSZAI MARI bérlet • 4 előadásra • 8.900 Ft

*A bérletek továbbra is „Szabadbérlet” konstrukcióban válthatók!
A műsoron lévő előadásokból Ön választhatja ki - tetszése szerint -
a bérletek előadásait, időpontját és a helyet.*

PEDAGÓGUS- és DIÁK- KEDVEZMÉNYEK a NEMZETI SZÍNHÁZBAN!

*Latinovits és Bubik diákbérleteinkről érdeklődjének a jegyirodában,
illetve a szervezes@nemzetisinhaz.hu címen.*

A kaukázusi krétakör

Bertolt Brecht háborús darabja példázat a jóról

Az ország kormányzóját, Georgi Abasvilit a hatalomra törő Herceg megöleti, a várost pedig felgyújtják. A menekülő kormányzóné, Natella magára hagyja kisfiát, akit viszont a jószívű szolgálólány, Gruse Vacsnadze vesz magához. Innentől kezdve saját gyermekeként neveli odaadón, vállalva minden nehézséget, és még azt is, hogy ezzel összetöri szerelme, Szimon Csacsava szívét. Azonban a háborút követően a kormányzóné visszatér, és önmagának követeli vér szerinti gyermekét. A feloldhatatlannak tűnő dilemma megoldását Azdakra, a községi bíróra bízák, aki egy ősi próbatétellel tesz igazságot a két asszony között.

Amikor a vér szerinti anya visszaköveteli a gyereket, Azdak felrajzolja a krétakört, közepére állítja a kisfiút, és elmondja: a két nő közül annak ítéli a gyereket, aki kiragadja onnan. Aztán mégis annak adja, aki elengedte a gyereket, aki inkább lemond róla, minthogy fájdalmat okozzon neki. Nem a törvény szerint ítél tehát, hanem emberségesen. Azdak az egyszerű, józan népi bölcsesség képviselője. Nem a törvénykönyvből ítélkezik – azt csak a feneke alatt tartja, hogy magasabban üljön. Az íratlan igazság szerint ítél.

Vajon mi az erősebb – a szeretet gyöngédsége vagy a vér szerinti kötelék joga? Lehet-e igazságot tenni a kétféle anyai szív között? A törvény betűje vagy az élet törvénye szerint kell igazságot tenni. Bertolt Brecht népszerű darabja – amelynek ihletforrása egy ősi kínai legenda, illetve Salamon király bibliai példázata – ezeket a fájdalmas erkölcsi kérdésekre keresi választ.

„Bármely háborút, bármely veszteséget csakis a jóság által lehet helyrehozni. Csak a jóság és a bölcsesség képes megmenti az embert. Erről szóló példázat A kaukázusi krétakör – mondja az előadás rendezője, a grúz Avtandil Vaszimasvili. – Nem a háború pusztításáról, hanem a jóságról, nem az alantas ösztönökről, hanem a nehéz időben megőrzött tisztességről szól az előadásunk.



Katona Kinga, Bordás Roland

Bertolt Brecht

A kaukázusi krétakör

Gruse Vacsnadze – KATONA KINGA | Szimon Csacsava – BORDÁS ROLAND
 | Azdak – TRILL ZSOLT | Georgi Abasvili / Herceg – BERETTYÁN SÁNDOR |
 Natella – SZÁSZ JÚLIA | Gogi / Bizergan Kazbeki / Beteg – FARKAS DÉNES |
 Lavrenti / Öreg tejárus / Öreg paraszt / Fogadós – SZARVAS JÓZSEF | Salva,
 rendőr – KRISTÁN ATTILA | Gruse „anyósa” / Idős feleség – SZÜCS NELLI | Jozsif,
 Gruse „férje” / Orvos / Menekült / Fiatal paraszt – HERCZEGH PÉTER | Szerzetes
 / Nagyherceg / Gazdag paraszt / Idős férj – VARGA JÓZSEF | Arszen Kazbeki /
 Örvezető / Menekült – SZÉP DOMÁN | Fafej, közkatona / Lovászfű, Lavrenti –
 KOVÁCS S. JÓZSEF | Aniko / Dajka / Szakácsnő / Parasztasszony / Grúzia anyó
 – SZILÁGYI ÁGOTA | Zsuzsuna / Fiatal lány / Parasztasszony – MARTOS HANGA |
 Katona / Fiatal paraszt – MADÁCSI ISTVÁN

Díszlet: Mirian Svelidze // Jelmez: Natalia Kobahidze // Zene: Gia Kancseli //
 Dramaturg: Kozma András // Koreográfus: Vida Gábor // Súlyó: Sütő Anikó //
 Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

mikor? hol?

december 30. – 19 óra • Nagyszínpad

Ilyen csak a mesékben van?

Termékeny ellenmondások, a góbéságok japán fordítása és Isten játékos kedve

Szelíd mosoly jelenik meg az arcán akár bohócokról, bolondokról, isteni muzsikáról, akár a várakozás szent öröméről beszél az adventi műsorára készülő Berecz András Kossuth-díjas ének- és mesemondó. A Színházi Olimpia keretében megrendezett Nemzetközi Történetmesélő Fesztivál házigazdáját arról is kérdeztük, megférhet-e hat dudás egy csárdában?



A Nemzeti Színházban december 17-én mutatja be *Isten bolondjának bolondja* címmel adventi műsorát. Mielőtt kicsomóznánk az előadás címébe rejtett gubancot, szeretnénk megtudni, Isten bolondjaként találkozott-e rokon lélekkel a Színházi Olimpián?

– Amikor összeel újra elindult az évad, a nagyteremben összegyűlt a társulat. Mikorra mindenki leült, lassan csönd lett, fentről, valahonnan a reflektorok felől egy hópihe hullt közénk. Le is fényképeztem! Rokon lélek üzent, a naposcsibe-járású, emlékeit ormóttan kofferében cipelő, szívfacsargató bohóc, a Bolondok Nemzetközi Akadémiájának elnöke, Szlava Polunyin. Mondta ő a *Snowshow* előadás után, mikor hátul találkoztunk vele, hogy ahol ő jár, az ő hópihéit eltakarítani lehetetlen. Milánó, London, New York... minden színházban évek múlva is találunk hópihét a takarítók! Nagyon szíven ütött a nagy bőröndből-múltjából előkerült, fogason megelevenedő anya, (első szerető?) figurája. Az, hogy levelet dugott bohócunk zsebébe, s mikor szólt a vonatfütyty, ugrott az idő, a bohócnak mennie kellett – ő ott maradt egyedül, lógva! Aztán ez a bizonyos levél, amit a kofferből előkerült kabát lopott a bohóc zsebébe, ez lett a műsor címadó fundamentuma! Mert hiába tépte össze és szórta szét hősünk, feledni akarva a levél íróját, saját múltját, a levél darabkái mindent betérítő hóhullásként érkeztek vissza!

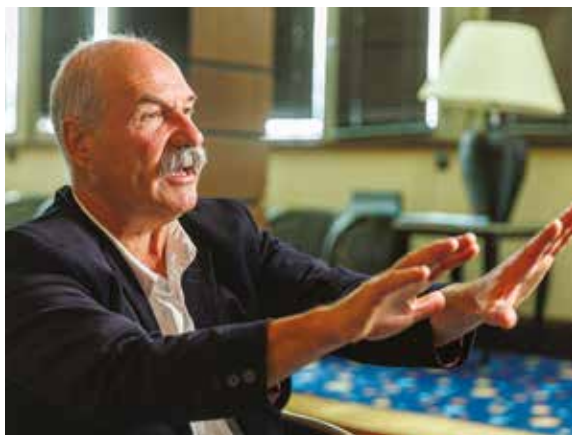
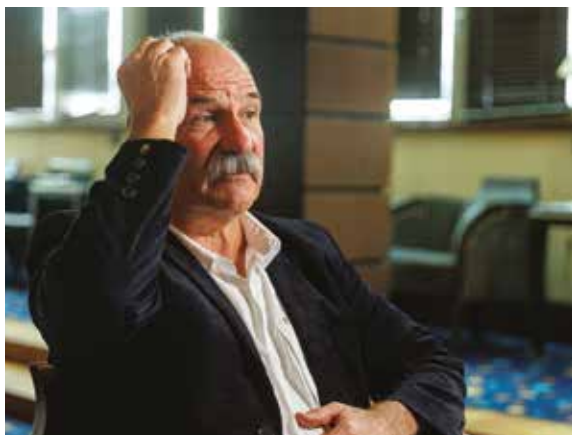
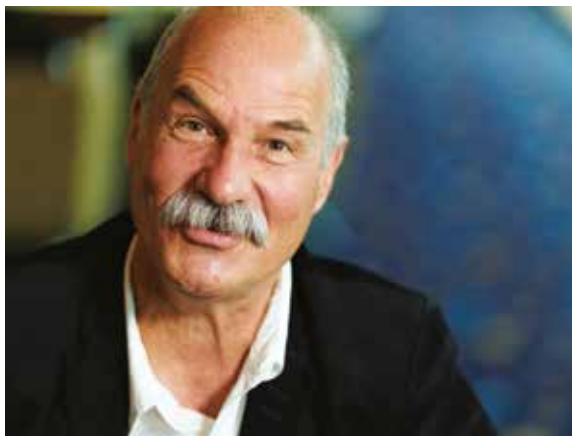
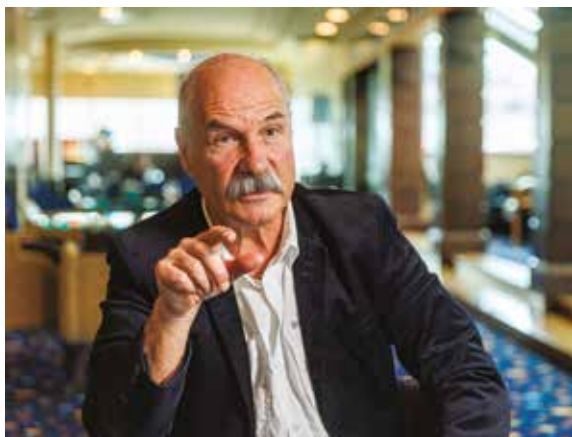


Az égből! Hószakadás – a megtagadott múltból! Aztán, hogy nehogy megússzuk a történetet, azt a levelet szibériai hóvihar formájában a mi arcunkba is befújta. Szinte fájt. A közönség kacagva siratta magát. A széttépett levél darabocskái a hóvihar pihéi ugyanolyan méretű lapocskák voltak. Én minden esetre három hópihét eltettem magamnak. Itt van, a hátizsákomban.

Személyesen is találkozott Szlava Polunyinnal?

– Igen! Ráadásul kedves dramaturgunk és tolmácsunk, Kozma András megmondta neki, hogy én is amolyan bolond földi volnék, hát kérdezhettem tőle néhányat. Nem sietett, teljes arccal és szívesen válaszolt. Még meg is hívott Párizs melletti bolondos birodalmába! Kérdeztem például arról a regősről, a bohóc

mesterség orosz előképéről, aki az *Andrej Rubljov*-ban, Tarkovszkij filmjében bolondozik. Barátja és mestere volt – azt mondta. Aztán kérdeztem még, hogy ismeri-e azokat az idős mestereket, akik Fellini 1970-es *Bobócok* című filmjében szerepeltek. Kiderült, hogy az egyik híres bohóc Párizsban szomszédja volt! Már csak egy kérdésem maradt: magát, Fellinit ismerte-e? Erre azt mesélte, hogy épp a *Bobócok* film megnézése után elküldte neki Rómába egyik előadásának felvételét, mire azt válaszolta neki Fellini: az utolsó nagy öreg bohóc filmezése közben úgy érezte, az igazi bohócművészetnek vége, de Polunyin előadását látva rájött, hogy tévedett. S hogy még tartozik egy második résszel, azt pedig ővele, Szlava Polunyinnal kéne elkészíteni. Kár, hogy ez nem készült el!



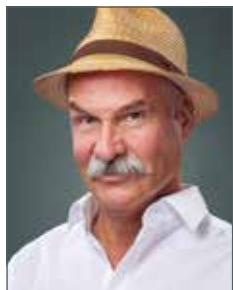
„Ahhoz, hogy a tragédia üzenete eljusson a nézőhöz, valahogy le kell csalogatni róla a páncélt, lehámozni a kérget, valahogy a szívéhez kell férkőzni. Erre jó például az arányos humor. Aki kacag, nem védekezik, eldobja pajzsát. Ekkor lehet a szívéig hatolni. Váratlanul.

Hasonlóan rokonokra talált a Nemzetközi Történetmesélő Fesztivál mesemondóiban a Színházi Olimpián?

– Igen, bár a mesemondó kollégák, mint én magam is, a bukfen-cet, a mérlegállást, hanyatteséseket... egyhelyben, ülve, zsebre vágott kézzel szoktuk elvégezni. Erre a mesemondó-találkozóra a Karinthy Színház két művészeti vezetője, Berettyán Nándor és Olt Tamás bizta-tott fel. Néhány évvel ezelőtt volt részem hasonlóban, a Műegyetemen ugyanis egy – úgy tudom – Afrikában született magyar hölgy, raszta hajú, evangélikus lelkész szervezett egy fesztivált mesemondóknak. Sok fellépőt hívott, ami nagyon jól jött, mert így legalább a közönség is megvolt. Egymást hallgattuk. Mély nyomot hagyott bennem. Ott találkoztam a mi fesztiválunk görög mesemondó lányaival először. Tudnak mesét magáról a mesemondásról, a meséről! Vagy tizenöt éve mondogatom sokfelé. Nem akartam megtanulni, ragadt! Aztán az évek alatt jól megváltozott, de a lényegét őrzöm!

És mi volna az?

– Igazán az tud mesélni, akit csodálatos öröm ért, és abból lassan, feltartóztatatlanul kifogyott. Ugye milyen érdekes, meghökkentő állítás! Ezzel az ő görög meséjükkel bizonyítani is tudják! Három me-semondó nő! Egymást félre lökve, egymás szavába vágva, teljes, tiszta egyetértésben! Elfogadta a meghívásunkat Piret Päär Észtországból, akinek köszönhetem, hogy mesemondókról szóló filmünket észtre fordították és a tallini mozikban vetítették. Aztán eljött hozzánk a skót Tom Muir. A tenger személyes jóismerősöd lesz, mikor hallga-tod! Finom humorú, tornacipős, pulóveres fickó. Mindenen mosolygó szigetlakó, tengerparti, tanyasi gyerek. Amikor ifjúságában a népmesé-ekkel kezdett foglalkozni, még lekacagták, mára ő Skócia egyik ne-vezetessége, „arca”. Mesélte, hogy mikor Amerikában ecsetelni kezdte a szép skót tündér leánya aranyhaját, a közönségből néhányan felszó-lították, hogy ilyeneket ne beszéljen, mert ez túl nőies, visszataszító és felháborító. Nevettünk mindahányan, pedig ez a furcsa demagóg hang már itt kapirgál a mi ajtónkon is.



BERECZ ANDRÁS

„1957-ben Budapesten születtem. Az első dalokat édesanyámtól tanultam, aki a híres kunhegyesi táncos, tréfa és nótafa, Tanka Gábor lányaként sok ilyet tudott. Erdélyben, Moldvában, Felvidéken, Somogyban, Nagykunságban, Nyírségben... dalokat,

meséket, tréfákat gyűjtögetek. Életem különféle vargabetűi, hajtűkanyarszerű fordulatai után, melyek során rakodó segédmunkás, erdőművelő, útkarbantartó is voltam, hajsolt embertársaim örömet keresgélő énekes, mesemondó lettem. Óvodásoktól nyugdíjasokig, nevelőintézettől parókiáig mindenféle rendű és rangú ember »használ« – hazám az elszakadt részekkel a diaszpóra is.”

A Kossuth-díjas Berecz András 2014-től rendszeres vendég a Nemzeti Színházban önállóestjeivel, 2017-ben szerepet vállalt a *Csíkсомlyói passióban*. 2020 óta a társulat tagja.

A többi mesemondó is, míg a mesemondásig eljutott, hasonló utat járt be, mint ön?

– Nagyjából igen... ennek az útnak sosem lehet a végére érni. Erről is jót beszélgettünk – asztal körül, amúgy műsoron kívül. Itt megjegyzem, kezdő házigazdaként mindenért aggódtam, lestem a mesemondók minden szavát, fürkésztem, vajon jól érzik-e magukat. Mesemondó-találkozókat a világ legszebb tájain szoktak rendezni: tengerparton, hegyvidéken, mi pedig vakmerő és kíváncsi lélekkel a lakótelepekkel koszorúzott Karinthy Színházba hívtuk vendégeinket. Aggódtam, bevallom, de a karinthyosok, Tomi, Nándi, mind, ezt leseperték, tapintattal, figyelmességgel, szeretettel! Nagyon szerették a színházat! A végén rendesen nekem is nehéz volt onnan eljönni, tudomásul venni, hogy ez sem tart örökké. Na de... sok mindenről faggattuk őket. Kértem, meséljék el, volt-e olyan alkalom az ő életükben, amikor figyelmetlen közönség előtt kellett zöld ágra vergődjének, és ez valami csoda folytán – pusztán a mese erejénél fogva – sikerült is. Képes-e még az emberi szó figyelmet keltetni ebben a mi világunkban – végső soron ezt tervezem megvizsgálni, most még csak Görögországban, észteknel, skótoknál, aztán jöjjön a többi ország, a többi nép! Lássuk, hol tart az emberi szó a világban, hol vannak a mesemondás menekülési útvonalai. Szeretném egyszer könyvbe tömöríteni, olyan jó válaszok jöttek!



Jót beszélgettünk, lestem a mesemondók minden szavát – asztal körül, amúgy műsoron kívül. Lássuk, hol tart az emberi szó a világban, hol vannak a mesemondás menekülési útvonalai. Szeretném egyszer könyvbe tömöríteni, olyan jó válaszok jöttek!

Ezzel a kérdéskörrel már foglalkozik pár éve, úgy tűnik, nem hagyja nyugton.

– Hasonló témát ebben a most megjelent könyvemben is pengetgetek. A Poket kiadó sodort újra könyvírásba. A szerkesztők füveskönyvnek nevezték, mert kedves meséim elé néhány saját gondolatomat is odaillesztettem, a mesékről, mesemondásról. *Kaptárbontás* – ez lett a címe.

Kiket hívna meg, akik most nem tudtak eljönni Budapestre?

– Sok ötletem van, de japán mesemondót mindenképp. Különleges kapcsolatom alakult ki az elmúlt évben Watanabe Kaoru japán fordítóval, aki meséimet japán nyelvre ülteti. Havonta találkozunk, és lecsapunk minden szóra, mi mit jelent, mi van mögötte, alatta. Ebből a közös, szövegelemző fordítgatásból akaratlanul kinőtt egy új egyetemi tantárgy is! Mégpedig a Károli Gáspár Református Egyetem Japanisztika Tanszékén – a mesefordítás. Már van érdeklődés is. Hogyan fordítsunk mesét, régies szöveget, tájnyelvet? Nem könnyű kérdések. Sok a lehetséges válasz. Hiánypótlás lesz, azt hiszem. Fordítás közben okosodik az ember, kialakítja magának a fordítás nézőpontjait, célját, itt nincsenek receptek, s mégis törvényeket fedez fel az ember. Úgy is lehet alakítani, hogy a nyelvjárás magában is nevetség tárgya legyen. A kabaréknak például jellegzetes fogása ez... De van egy másik irány is – hozám ez áll közel –, ahol a tájszólás dísz a szövegnek, elevenség, semmivel sem pótolható ízt ad. Egyébként is a népmese forrásvidéke a falu. Itt az ő becsületét is menteni lehet, pontosabban – szellemi nagyságát felmutatni. Kaoru Észak-Japánból származik, dolgozott mezőgazdaságban, ismeri a dialektusok

**„Igazán az tud mesélni, akit
csodálatos öröm ért, és abból
lassan, feltartóztathatatlanul
kifogyott. Ugye milyen érdekes,
meghökkenítő állítás!**

ISTEN BOLONDJÁNAK BOLONDJAI



BERECZ ANDRÁS ADVENTI ESTJE » Shakespeare az udvari bolondban (jester) bölcslet lát, és sokszor éppen a bölccsel állítja szembe. Alig van drámája, amelyikben ne magasztalna fel az udvari bolondot, bohócot. Sok ember meghökkenítő, kíméletlen igazságát a bolond szájára adja. Ő az, aki nem tud másképp, csak szőr ellenében simogatni. Nem a vidámsága kacagtat. Pontos ítéletei, váratlan szúrásai nevetteknek előbb, később, mikor a színpadon már csak a hült helye van, és ő már rég az öltözőben vetkezik, szavai akkor ejtenek gondolkozóba. Úgy, mint az „okosbolond” Barát Jóska sziporkái, nehéz időkben, Gyergyóalfalun. Vagy mint Hazug Pistáé, a salomvári Gál Sanyi bácsié, a nagymágocsi ferences szerzetesé, Felicián testvére, aki az ötvenes években az evangéliumot a vásárokon – elbábozta. Hűsége a Lear király udvari bolondjához volt hasonló. Csak ő az Úr bolondja volt.

Közreműködnek: APPELSHOFFER JÁNOS, BERCZ ISTVÁN – tánc //
IFJ. SZERÉNYI BÉLA – furulya, tárogató

mikor? hol?

december 17. – 19 óra • Nagyszínpad

természetét. Szerinte az ottani japán nyelvjárást is – mértékkel – ügyesen fel lehet használni fordításkor. Könyv lesz, de nem sietünk. Szép ez a nyelvi felfedezőút, lépésről lépésre, szórul szóra, szép ívű hídon folyton emelkedve.

Hogyan lehet japánra fordítani azt, hogy székely góbé?

– Kaorut megkérdelem, ha tudja, biztos megmondja. A műfordítás kalandja, hogy olykor kanyargós úton halad, van, amit megkerül, van, amit átugrik, mégis ugyanonnan ugyanoda jut el. Nem elsősorban a szavakat, hanem azok szellemét, lélekét kapja el. A csavaros, góbés észjárás és a humor sokszor kéz a kézben járnak. A költészet kortalan, mindenütt újra és újra felbukkanó kérdése, hogy szent, ünnepi gondolatok közelébe oda tud-e férközni ez a bizonyos góbéság, a furfang, végső soron a humor. Vagy ezek vajon közömbösítik, kizárják-e egymást? A kilencedik században japán buddhista szerzetesek le is írták, hogy a szent szövegeket nehéz megszerettetni a néppel, befogadásuk fáradtságos. Rájöttek, hogy szükség van egy közvetítő hangra, a humorra. Létrehozták a *rakugo* műfajt, ami a hagyományos japán történetmesélő „standup”. Azok az elhamvadt japán barátok nekem is jól az elevenembe nyúltak!

Úgy tudom, ugyanerre a felismerésre épül az *Isten bolondjának bolondjai* című estje is, amit most december 17-én a Nemzeti Színház nagyszínpadán ad elő kollégáival.

– Shakespeare bolondjaitól Hazug Pistáig sokan „szóhoz jutnak” majd. A középkori egyház is ismerte, használta a humor erejét. Ennek köszönhetően alakult ki például a középkori risus paschalis, vagyis a „húsvéti nevetés”. A templomba vándor mesemondókat hívtak, akik olykor báboztak is, hogy a sok böjt és vezeklés után megvidámodjon a gyülekezet. Hazánkban történelmi kényszer is szült egyfajta szakrális humort. Az ötvenes években a Csongrád megyei Nagymágocson volt egy ferences szerzetes, akit az ávosok eltiltottak a misézéstől, ezért nekiállt bábokat varrni, és a piacon bábozta el az evangéliumot! Felicián volt a szerzetes neve, a Lenin utca 13.-ban lakott.

Hogyan került közel Isten bolondjaihoz?

– Mindig is vonzódtam hozzájuk, de a játékos, szent bolondokkal akkor kezdtem el színházban foglalkozni, amikor Vidnyánszky Attila megkért, hogy szerepeljek a *Csiksomlyói passió* című előadásban. Azt mondtam neki, hogy ebben nem tudok részt venni, mert a hitemmel ellentétes. Vértó kereszt alatt hülyéskedjek? Nekem ez nem fog menni. Viszont nem tudok úgy szólni három szót, hogy abban valami hülyéskedés ne legyen. És akkor ő azt mondta, hogy legyek én a drámai ellenpont. Hű, ez nagyon tetszett! Ellenpont! Hát már az oviban is az voltam! És most íme, a pecsét is rám kerül, elérhetem egyik kedves céloimat! Nyíltan vállalhatom ellenpontságomat, s még valami



És akkor Vidnyánszky Attila rendező azt mondta, hogy legyek én a Csíksomlyói passióban a drámai ellenpont. Hú, ez nagyon tetszett! Ellenpont! Hát már az oviban is az voltam!



MESÉK AZ AUTOMATÁBÓL

Berecz András *Kaptárbontás* című kötete az utcai automatákból is megvásárolható Poket zsebkönyvek sorozatában jelent meg 2023-ban. A könyv válogatás, amelyet a mesemondó a maga szerzte, oltotta magyar meséiből, valamint csuvas, török és tuva mesefeldolgozásaiából állított össze. Olvashatók hazugságmesék, tréfás vagy meghökkenítő anekdoták és a meséről, a mesemondás művészetéről, végső soron a művészetről magáról szóló magyar és nem magyar szövegek is. Néhány mese mellett QR-kód vezet a hangzómelléklethez, a könyv végén található tájszójegyzék, forrásjegyzék és utószó pedig vélhetően megkönnyíti a nyelvjárásokhoz nem szokott olvasó dolgát. A kötetet Szepessy Béla Prima-díjas grafikusművész tizenöt linómetszete díszíti.

hasznát is hajthatok! Miért van erre szükség a darabban? A közönség nagy része a lelkét páncél mögé rejt, riadt, sértett szívét kéreg növi körül, hát ugye a világ tele van veszélyekkel, valahogyan túl kell élni. Daphné is babérfává változott, amikor menekülni már sehova nem tudott, de Apolló még érezte az illatos, friss kéreg alatt hullámzó keblét, lüktető szívét. A tragédia is veszélyforrás! Furcsán szaladgál, kiabál, haldokló színészek olvassák rád, hogy kutyául élsz. Ahhoz, hogy a tragédia üzenete eljusson a nézőhöz, valahogy le kell csalogatni róla a páncélt, lehámozni a kérget, valahogy a szívéhez kell férkőzni. Erre jó például az arányos humor. Aki kacag, nem védekezik, eldobja pajzsát. Ekkor lehet a szívéig hatolni. Váratlanul. Különös, szent bolondság jelenik meg Szent Pál gondolkodásában is. Szerinte e világ bölcsessége az Úr előtt úgyis csak bolondság, legyünk hát bolondok, talán mosolyt csalunk vele Teremtőnk arcára!

Kiket követ ebben a bolondozásban?

– Példaképeim a betlehemesek pásztorai. Az ő párbeszédek a szakrális humor, a szent játék tárháza. Amúgy az egyházfilozófiának van egy igen vonzó vonulata, mely szerint a Teremtő a világot játékból teremtette meg. Senki nem kérte Őt erre, semmilyen szüksége nem volt rá, mert... ki az, aki Őt erre megkérni tudná, s milyen segítséget szenved Ő? Akkor tehát *csak úgy* teremtette, azaz *játékból*. A teremtés a Teremtő játéka. Ez nekem nagyon tetszik!

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotó: Eöri Szabó Zsolt



Kié a színész füle?

Lovass Ágnes a gondolatolvasás művészetéről, tudásról, megérzésekről és a nélkülözhetetlenség édes terhéről

Harminchat éve dolgozik színházban, húsz éve a Nemzetiben. Kellékesként 37 darabban vett részt, 77 előadásban súgott, 76 darabban volt ügyelő. Hat filmben, tíz tévéjátékban és három sorozatban segítette a színészek munkáját. 1992-ben elsőként kapta meg a színházi háttéremberek számára létrehozott „Hét előtt, tíz után” díjat súgóként. Nemrég jelent meg a Súlygókönyv – Titkok a kulisszák mögöl című kötete. Lovass Ágnessel beszélgettünk.

A Súlygókönyvben végigvezeti az olvasót a premierig tartó összes próbafajtán. Huszonháromat számoltam össze: elemző, rendelkező, ének, mozgás, tapsrend és így tovább, majd azokon is, amelyeket a bemutató után tartanak – beugró, szerepátvevő, felújító, szövegösszemandó, lejáró próba... A kötetet több tucat kép gazdagítja. Az évekkal ezelőtti saját fotói már a könyv számára készültek?

– Tíz éve született meg bennem a gondolat, hogy le kellene írni mindazt, amit a szakmáról tudok. Kezdetben nem könyvet, hanem iskolát akartam létrehozni, és a leendő növendékeknek fotóztam. Később a Színművésze-



„Sok színész van, akinek nem kell, és olyan is akad, akinek mindig kell segíteni. A sűgóra leginkább a próbán van szükség. A színészeknek az átlagembernél sokkal jobb memóriájuk van, de bármelyikük, a legokosabb, a legfelkészültebb, leglustább vagy legjobban improvizáló színész is kerülhet bajba... Ilyenkor tudják, hogy rám mindig számíthatnak.

ti Egyetemen a rendezőasszisztens hallgatók két éves képzésén belül fél évig szűnpadi sűgást tanítottam. A könyvemnek volt egy huszonöt oldalas kivonata, amelyet akkoriban óravázlatként használtam. Tankönyvként adtam oda a diákoknak, akikkel minden alkalommal kibeszéltük az egyes próbafajtákat. A járvány idején, amikor egy jó ideig nem voltak előadások, volt időm a vázlatot hosszabban is kifejteni.

Fél év alatt meg lehet tanulni a sűgő szakmát?

– Határozottan nem! Amikor iskolát akartam indítani, két évet csak a szűnpadi sűgásra szántam volna – fél éves gyakorlattal.

A végzős hallgatói szűnházban dolgoznak?

– Néhányan rendezőasszisztensként és produkciós vezetőként helyezkedtek el. Van olyan, aki független szűnházban dolgozik, ahol többnyire nincs külön szakember a sűgásra, ott bizony neki sűgnia is kell. Minden teátrumnak megvan a megfelelő számú sűgója, kisebbeknél egy-kettő, a nagyobbaknál négy-öt. A Nemzetiben négyen dolgoznak. Abból kell főzni, ami van.

A színész testbeszéde a partneré, a füle a sűgőé. Honnan tudja, mikor kell segíteni? Nem vacillál, hogy sűgjak-e vagy se?

– Megvárhatom a „szakszervezeti tíz másodpercet”, amíg a partner kisegíti a színészt, vagy kihagy egy mondatot és a következőre ugrik, esetleg a leírt jelző helyett másikat talál ki. Erre szabad várni, de sokat nem. Nincs szabály, dönteni kell.

Azt a mondatot gyakran hallja: „nem kell sűgni, tudom”?

– Persze, és ez azért vicces, mert a legtöbbször úgy hangzik el, hogy: „Tudom, tudom! Mit mondok?” Sok színész van, akinek nem kell, és olyan is akad, akinek mindig kell segíteni. A sűgóra leginkább a próbán van szükség. A színészeknek az átlagembernél sokkal jobb memóriájuk van, de bármelyikük, a legokosabb, a legfelkészültebb, leglustább vagy legjobban improvizáló színész is kerülhet bajba. Akármi megzavarhatja, felborítja a poharat, zajt hall, téveszt a partner. Ilyenkor tudják, hogy rám mindig számíthatnak. Sűgőként az a szándékom, hogy a próba hetei alatt, a szövegtanulás során mindent megtegyek azért, hogy előadás közben csak védőhálóként funkcionálhassak. Néha addig nem hagyom őket békén, míg nem tudják biztonságosan a szöveget. Ezt ki így, ki úgy viseli.

Ha a színész háttal áll, honnan tudja, hogy mikor kell sűgnia?

– A Katonában, a *Lulu* című darabban Udvaros Dorottya meztelen háta rezdülésén láttam, hogy a következő mondat



nem jut eszébe. A szünetben meg is kérdezte, hogy honnan tudtam. Nem tudtam, éreztem. Miközben együtt tanulom a színészekkel a darabot, megismerem őket, a gesztusaikat, a szövegtudásukat. Egy idő után nem csak érzem, tudom is, hogy mikor van baj. Ennek lehetnek előjelei, például a színész felcserél szavakat, húzza az időt, improvizál, feláll, ahol ülnie kellene, szaporább a lélegzete, kétségbeesetten néz a partnerére vagy kipillant rám.

Előfordult, hogy előadás közben kimaradt egy-egy szöveg-rész?

– Bizony ám! A nagy történet, hogy egyszer a Thália Színházban Karinthy Ferenc *Házszenelő* című darabjában Drahot Andrea játszotta az oknyomozó újságírónőt, Rátonyi Róbert az ügyvédet. Rátonyinak a kisujjában volt a szakma, precíz, önjáró, nagyszerű művész volt, minden pillanatban lehetett rá számítani. Az egyik előadáson az ügyelő hívta a jelenetére, nem jött. Majd másodszor és harmadszor is szólította. Hátul is elkezdődött a futkosás, mindenki őt kereste. Látták, hogy az öltözőjében a ruhája a fogason lóg. Rátonyi még az épületben sem volt! Úgy mentették meg az előadást, hogy egy színész bement a színpadra, odaállt Drahot Andrea elé, és azt mondta: „Az ügyvéd úr azt üzeni, hogy ma nem jön”. Utána minden szereplő, aki Drahot Andrea elé járult, elmondott egy-egy mondatot az ügyvéd szerepéből is, hogy a történet érthető legyen, és kiderüljön a nézőknek, hogy ki, kit gyilkolt meg. Na, aznap milyen estéje lehetett a sűgónak? A színészeknek, a műszaknak, az ügyelőnek?

A nézők gyakran keresik a sűgót, de nem találják. Hová bújnak?

– A próbán a sűgó egyik első dolga, hogy kitalálja, hol tud „megágyazni” magának, hol lesz a széke, kottatartója, lámpája. A díszlettervezők soha nem gondolnak ránk, harcolni kell a helyért. Az ideális az lenne, ha lenne sűgóluk, de már nincsen. Én már sűgtam hintából, a *Csirkefej* című darabban balról a díszletvillanyórából, galérián a színészek feje fölött ülve, Brecht-darabban szereplőként a színpadon – sűgópéldány nélkül! Ült már sűgó asztal alatt, zuhanyzóban, zenekari tagként.

Hogy lett sűgóból ügyelő?

– 1986-ban kellékesként kezdtem a szakmát a Thália Színházban. Három évvel később Zsámbéki Gábor felvett sűgónak a Katona József Színházba, majd fél év múlva megkérdezte, hogy nem akarok-e ügyelő lenni. Hat évig felváltva dolgoztam sűgóként és ügyelőként. Utána az Új Színházba szerződtem, majd átmentem a Bárka Színházba, mert egy újonnan induló teátrum báját, a lehetőséget, hogy mindent mi találhatunk ki közösen, nem lehetett kihagyni. A Bárkában művészeti titkár lettem. Mi más, hiszen ahhoz még nem értettem! A művészeti titkár a színház mindennapi művészeti működésének operatív vezetője. Összeállítja a havi műsort, megtervezi a heti és a napi munkarendet, tervez, intézkedik, egyeztet a színészeket... Másfél évig bírtam, aztán kiderült számomra, hogy ez nem az én utam, túl messze van a színpadtól és a Csehov-szövegektől. Húsz éve Jordán Tamás ügyelőként szerződöttem a Nemzeti Színházba, azóta itt vagyok.

Az ügyelő az előadás hibátlan levezényléséért felel. Kiket irányít?

– Kezds előtt egy órával átveszem a díszletet, a legapróbb dolgokat is ellenőrzöm, csukódik-e az ajtó, ott van-e a vezérkel-

lék a fiókban, függöny ki-be húzható-e. Az előadás alatt az összes színházi háttérember munkáját, kellékesekét, hangosítókét, díszítőket, a színészeket, akár a rendezőt is én koordinálom. Hozzám fut be minden információ. Az én szavamra alszik ki a nézőtér a fény, az én intésemre megy be a színész a színpadra, én hívom a pirotechnikust, a világosítót.

Milyen bonyodalmak adódhatnak?

– Mondom a legutóbbit. Az *Egy, kettő, három* című Molnár Ferenc-darab szereplője Tóth László megbetegedett és Horváth Lajos Ottó ugrott be helyette, megmentve ezzel az előadást. Úgy, hogy délután tudta meg, hogy este játszik! Horváth Lajos Ottó mesterien műveli a szakmát – pénteken beugrott ebbe a darabba, majd szombaton délután ismét, aztán este héttől az *Ők tudják, mi a szerelem* című előadásban szintén Tóth László helyett játszott, utána a következő nap a nagyszínpadon a *Don Juan*ban is helyettesítette. Három beugrás három nap alatt, ilyen még nem volt!

Hogyan tanulta meg az ügyelő szakmát? Az ön idejében még semmilyen képzés nem volt.

– Most sincs. Az a probléma, hogy a színházi emberek egy részének, a „fekete ruhásoknak” – akik hátul azért dolgoznak, hogy a színész elől a fényben csilloghasson – nincs képzésük. Az lenne az ideális, ha a kezdők házon belül a szakma nagymestereitől leshetnék el a feladatokat. A Katonában fél évig Kondor Klári főügyelőt követtem mindenhol. Klári tanított, én pedig figyeltem, és lázasan jegyzeteltem. Miután megkaptam az első önálló feladataimat, még akkor is ott volt mellettem.

Mi történik, ha az ügyelő vagy a sűgő beteg lesz?

– Nem lesz. Egyszer, amikor este a stúdióban a *Bánk bánt* játszottuk, délután a *János vitéz* próbáján elszakadt a bal térdszalagom. Mentővel vittek a Baleseti Sebészetre, ahol teltek az órák, és tudtam, hogy hétre vissza kell érnem a színházba, mert a darabot csak én tudom. Nagyképcség nélkül mondom, ha nem vagyok itt, elmarad az előadás. Lefizettem a betegszállítót, aki öklöket rázó betegek előtt tolt be a gipszelőbe, ahol bokától combig begipszeltek. Felhívtam az ügyelő kollegámat, Szytyopát, Lencsés Istvánt, hogy mit csinál este. Taxival rohantam vissza a színházba, ahol előadás alatt én diktáltam, Szytyopa volt a lábam, ő ellenőrzött mindent helyettem. Ahogy a könyvemben is írtam, ha meghaltam volna, akkor is beértem volna kezdésre. Olyan szép játék a színház, és sokszor olyan nehéz jól csinálni! A könyvvel az volt a szándékom, hogy jó sűgők szülessenek. Azt szeretném, hogy amikor a színház felvesz egy húszéves, csillogó szemű fiatal, nyomják a kezébe, hogy útmutatóként használhassa. Legyen ez a színpadi sűgés tankönyve. Tele van színházi anekdotákkal, ötletekkel, a sűgő feladataival, szöveggel, jelölésekkel, kis színházetikával és kulisszatitkokkal. Miután a színész-rendező Fodor Tamás elolvasta, azt írta nekem: „ez a könyv himnusz a színházhoz és a színházról”. Hálásan köszönöm neki.

OZSDA ERIKA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt



Helyetted ledolgozom

Sokan hiszik azt, hogy nem lehet olyan nagy kunszt „sűgni”. Odaül valaki a színpadszélre, aztán ha csend van, bemondja a szöveget.

Majdnem...

Picit több réteg van emögött. Ígérem, ha bekerülsz egy színházba, ahol a megszerzett tudásodért megbecsülnek majd, istenien fogsz szórakozni életed végéig! Ha nem ez a vágy hajt, csak a kíváncsiság, a szórakozás így is, úgy is garantált, hiszen színházról mesélek neked, a túloldaltól. A túloldalon olyan hivatás birtokába kerülhetsz, hogy nem *dolgozni* vagy *munkába* indulsz el minden reggel, hanem A SZÍNHÁZBA. És ez, hidd el, felbecsülhetetlen.

Abban segíthetek neked, hogy ha majd példányt nyomnak a kezédbe, ne nulláról indulj, mint én annak idején, és hozzám hasonlóan az összes magyarországi sűgő. Helyetted ledolgozom azokat a hátrányokat, amelyekkel – a tapasztalataim nélkül – indulnál. Nyilván idővel magadtól is rájössz a dolgokra, de én felgyorsítom neked a folyamatot.

Azt szeretném, ha könnyen beilleszkednél a színház csodálatos zárt világába.

részlet Lovass Ágnes *Sűgőkönyv* –
Titkok a kulisszák mögül című könyvéből
(Európa Könyvkiadó, 2023)

Hét másodperc!

Sztorik, anekdoták Lovass Ágnes Sűgőkönyvéből

Cselédruhában, színészhelyettesítőként, igazságtevőként, infarktust kapva, fekvőgipszben. A színház láthatatlan alakjának történetei a színpadi takarásból. Élménypéldák egy tankönyv lapjairól.

NAGYSÁGOS ÚR!

Egyetlenegyszer léptem egy nagyon merészet: Molière *A fősvény* című darabját játszottuk a Nemzetiben. Stúdióelőadás, 200 néző, kör alakú nézőtér, mint egy cirkuszi ring, és a közepe a játéktér, a nézők körben ültek, minden néző látott minden nézőt. Blaskó Péter játszotta Harpagont, a pénzéhes fősvényt, aki szinte végig a színen van, és ezerféleképpen kell elmondania azt, hogy hol a pénzem, jaj a pénzem, ki vette el a pénzem, ki vitte el, adjátok vissza, mi lesz velem a vagyonom nélkül stb. Ez a figura központi problémája. Na most: a megfelelő variációjú, pénzzel kapcsolatos mondat szöktette tovább Harpagont, hogy most melyik jelenet következik. Képzeld el, ha a nézőtérrel a zsugori, a fősvény, az akarnok Harpagonnak, a cím- és főszereplőnek, a megérdemelten népszerű nagy színésznek be kellett volna sügni, mondjuk a második felvonás közepén, hogy „jaj, hol a pénzem”! ... Ugye?!

Mivel nagyon-nagyon sokat tanultam délutánonként vagy reggelenként a szöveget Blaskó Péterrel (jegyzem meg: nála szorgalmasabb művészt keveset ismerek), pontosan tudtam, hogy hol vannak azok a szövegbizonytalanságok, ahol bajba kerülhet. Még akkor is, ha nem fog.

Rába Roland rendezte az előadást, és megbeszéltem vele, hogy a jelmeztervező (Zöldy Z. Gergely) valami cselédruhafélét túrjon nekem a jelmeztárból, és kiültem a folyosóra, egy nyitott ajtó takarásába.

Kértem a videósainkat, hogy adjanak egy kis tévét, amin az előadásnak a totálképét láthattam, hallani, ugyebár a nyitott ajtó miatt, hallottam az előadást, és így érezkelhettem, ha valami máshogy történik, mint amit begyakoroltunk, vagyis ha valami nem stimmelne.

A szereplőkkel megbeszéltem, hogy ha akkora lenne a zűr, amiből nem tudnak továbbmenni, ne izguljanak, bármelyik jelenetben felpattanok a kis jelmezemben, beállok az ajtóba, és elkiáltom magam: „Nagyságos úr!” – vagy valami. Blaskó Péter kijön, mondom a szöveget, visszamegy. Hét másodperc! Mindenki boldog. A néző is. És még a színházi katarzisa is vigyáztam. (Jelzem, nem is kellett sügni előadás közben egyetlenegyszer sem. Pedig mennyire készültem rá!)

Persze ehhez nagyfokú bátorság kell, megfelelő színházi közeg, alkalmas színészgárda, aki ezt eltűri neked, és engedélyezi. És hát az sem elhanyagolandó szempont, hogy én eddigre már csaknem harminc éve gyakoroltam a szakmát, és szerettek érte.

A SÚGÓ BEUGRÁSA

Szegedi Szabadtéri Játékok, Dóm tér, 2010, Lerner–Loewe: *My Fair Lady* – három nappal a premier előtt Tompos Kátyának, a női főszereplőnek elment a hangja, és azt mondta a gégész, hogy ki sem nyithatja a száját. Nem-hogy nem énekelhet, de beszélnie sem szabad, és amennyiben nem tartja be a szigorú orvosi utasításokat, nem tudnak időben regenerálódni a hangszálai, azaz elmaradhat a bemutató. Nem volt vicces a helyzet. Kevés időt kaptunk a Dóm téren próbálni nagyzenekarral, táncosokkal, kaszkadőrökkel, csaknem száz közreműködővel, forgó díszlettel, állandó díszletváltással, a színészeknek gyorsöltözésekkel, fénnel, hanggal stb. A 4000 néző meg ugyebár nem vár. A színházban azonban, mint tudjuk, nincs „lehetetlen”. Az történt, hogy Tompos Kátya az első nap pihent, nem érezte jól magát. Ám főszereplő hiányában is muszáj próbálni, hiszen mindenkinek gyakorolnia kell. Így aztán a fejemre ragasztottak egy mikroportot, és kis farmeromban belöktek a színpadra a példánnyal, hogy járjam le a női főszerepet, annak összes énekes-táncos-prózai jelenetét, hogy a többiek mégiscsak tudjanak próbálni.

A színpad nem a sűgő közege. Kicsi lesz, kövér, kopasz, esetlen, égetően tehetségtelen, és útból lesz mind a két láb. De ez a kutyát sem érdekli.





| fotó: Eöri Szabó Zsolt

LEGALÁBB PRÓBÁLD MEG!

Ha két színész között szöveg miatt nézeteltérés van, mindig a sűgő tesz igazságot. Csak tőled fogadják el!

Esetenként, ha már nagyon tudják a szöveget, hogy finoman fogalmazzak, felfokozott jókedv jellemezheti a szövegösszszemondó próbát, amit általában előadás előtt, a memória felfrissítésének érdekében tartanak. A sűgő dolga kiügyeskedni, hogy a vidámság ne menjen a munka rovására.

Lesz olyan lelkiismeretes művész, aki otthon átnézi a szövegét, felkészül, és így érkezik a szövegösszszemondó próbára, ám lesz olyan kolléga is, aki „lássuk, mire emlékszem”-alapon el-elkacarászik, leplezendő a szégyenérzetét. Jóllehet, azt a szöveget, amire most nem figyel a színész, néhány óra múlva hatszáz embernek kell tolmácsolnia. És ha hibázik, én kapok infarktust sűgás közben. Egyszóval a sűgő dolga megtalálni az egyensúlyt: meghagyni az alkotók jókedvét, ugyanakkor megőrizni a szövegösszszemondó próba komolyságát és jelentőségét.

Persze tízből nyolcszor nem lesz erre befolyásod, de legalább tégy egy bátortalan kísérletet. Más jelen lévő kolléga is besegít ebbe: a rendezőasszisztens, netán a rendező. Ha ők veled vannak, add át nekik a „kordában tartás” nemes feladatát.

Akár úgy tűnik, akár nem: kellesz a színészeknek! Ők is tudják, te is tudd.

MÉGIS NÉLKÜLÖZHETETLEN?

Thália Színház: a sűgő eltörte a lábát. Két díszítő érte ment, behozták, a hátát megtámasztották, lábát felpolcolták, előadás végén ölben hazavitték! Fekvőgipsz! Senki más nem segíthetett volna érdemben aznap este, csak ő.



A Színházi Élet folyamatosan beszámolt a Mézeshalács előkészületeiről: nyilatkoztak a szerzők, a színészek, és a karácsonyi szám címlapjára hatalmas mézeshalácsszív került, rajta a premier két primadonnája: Petrás Sári és Honthy Hanna. Az ősbemutató sikere után a karácsony első és második napján tartott előadásokra is elővételben elkelt minden jegy, és szilveszterkor is kétszer játszották az „új János vitézt”

Balra: képeslapon a Mézeshalács-előadás reklámozása..



Karácsonyi meglepetések

Betlehemesek a Nemzetiben, külföldi sztárszínész és az új János vitéz

A szenteste a családoké. Ilyenkor a színházakban nincsenek előadások. Így volt ez száz évvel ezelőtt is, de azért karácsony táján ünnepi ajánlatokkal, illő darabokkal, igazi meglepetésekkel és ajándékokkal készültek a teátrumok. Az új magyar operetről pedig már a bemutatója előtt tényként közölték: nagy siker lesz.

A Nemzeti Színház az alkalomhoz illően 1923 decemberében is műsorra tűzte Gárdonyi Géza *Karácsonyi álom* című háromfelvonásos betlehemes játékát.

Az író fia, Gárdonyi József *Az élő Gárdonyi* című könyvében apja naplőbejegyzéseire hivatkozva így említi a mű születését: „Azt álmodta a betlehemesekről, hogy lenge gyolcsruhában, papirossüveggel, didergető hideg fehér éjszakában bolyongva elérkeznek a Nemzeti Színház színpadának bíborszínű bársonykárpitja mögé, ahol éppen az ő mesejátékát, az *Árgirus király*fit próbálják...”

„ÉGBŐL SZÁLLT SUGÁR...”

Ez adta az ötletet ahhoz, hogy városi környezetben, a színpadon is megjelenjenek a népi vallásosság képviselői, a karácsonyi hagyományok őrzői. A darab elején a rendezővel vitatkozó igazgató mondja is: „Hát igaz, ez csak falusi darab, / és olyan ócska, mint az egri vár, / de van benn, ami mindig megmarad / valami tiszta, égből szállt sugár...” Végül együtt játszanak a színészek és a betlehemező gyerekek, megértik egymást a szereplők, a vidéki és a városi emberek, megható történet elevenedik meg a színen. Az ősbemutatót nem sokkal a darab megszületése után, 1901-ben tartották, majd többször új szereplőkkel, új betanulásban műsorra tűzték. Száz évvel ezelőtt, 1923 decemberében Csáthó Kálmán rendezésében elevenedett meg a mesejáték a Nemzeti Színházban.

A *Karácsonyi álom* nem lett „magyar operett”, pedig eredetileg Gárdonyi úgy álmodta meg. A kritikák is óvatosak voltak. Szász Károly például a 8 Órai Ujság 1923. decemberi 23-i számában megjelent írásában úgy fogalmazott, hogy minden tekintetben első rangú alkotás, mégsem tud igazán gyökeret verni a magyar színpadokon. Mi hiányzik belőle? – tette fel a kérdést: a dráma, a jellemfejlődés. Ennek ellenére más színházakban is többször bemutatták, felújították. Itt kell megemlékeznünk arról is, hogy egy népszerű anekdota is kötődik a kolozsvári *Karácsonyi álom* egyik szereplőjéhez, a számárhoz. A történet szerint egy számár hátán jelenik meg Mária a színpadon. A jámbor állat nappal vizeshordót cipelt Kolozsvár utcáin, és egyszer, amikor megmakacsolta magát, az anekdota szerint gazdája így szidta: „A kánya rájga meg a füledet! De fennhordod az orrod, amióta színész lettél!”

EGY KÜLFÖLDI SZTÁR

Az 1923-as év karácsonyi meglepetése volt a budapesti színházbárát közönség számára Albert Bassermann vendégjátéka. A filmsikereinek köszönhetően is népszerű művész nem először járt Magyarországon. A háború előtt, 1907 májusában a Max Reinhardt által vezetett berlini Deutsches Theater társulatával mutatkozott be a Vigszínházban, 1923-ban pedig a Neue Wiener Bühne együttesével érkezett, és szerepelt az előadásokban a felesége, Else Bassermann is. „A nagy német színészt a mostoha berlini viszonyok arra kényszerítették, hogy külföldi vendégszerepeleket vállaljon. Pár hónappal ezelőtt még Hollandiában vendégszerepelt, legutóbb pedig Bécsben lépett fel a Neue Wiener Bühne nevű teátrumban. Most Bárdos Arthur színiigazgató felutazott hozzá Bécsbe s igen előnyös ajánlatot tett neki, amit Bassermann el is fogadott” – olvashatjuk a Színházi Élet 53. számában *Albert Bassermann hat estéje Budapesten* címmel megjelent összefoglalóban. Hogy mit is jelentettek a „mostoha berlini viszonyok”, azt nem részletezte az újságíró, de nyilván mindenki értette. Bassermann, akinek Hitler később filmkarrierje folytatását ígérte, ha elvállalja, kitartott zsidó származású felesége mellett, és előbb Svájcba, majd Amerikába emigráltak. De az 1923-as budapesti vendégszereplés nagyon jól sikerült, többek között két Ibsen-dráma, a *Vadkacsa* és a *Solness építőmester* főszerepeiben is láthatta a közönség Bassermann. A Színházi Életben megjelent írás szerzője szerint ezt a vendégjátékot „ünnepé avatja a rajongók seregének ujjongó hozsannája.”

AZ ÚJ JÁNOS VITÉZ

„Mialatt a Király Színházban egy új magyar daljáték kivételes nagy sikerének tombolt a közönség, s mialatt a nézőtérn alig volt ember, akinek eszébe ne jutott volna az ő neve, szegény



GÁRDONYI GÉZA, „KARÁCSONYI ÁLOM”. CSÉMO BETHENHEID-JÁTSZMÁSA.

Karácsonyi álom – Gárdonyi Géza műve évtizedeken át a Nemzeti Színház ünnepi előadása volt

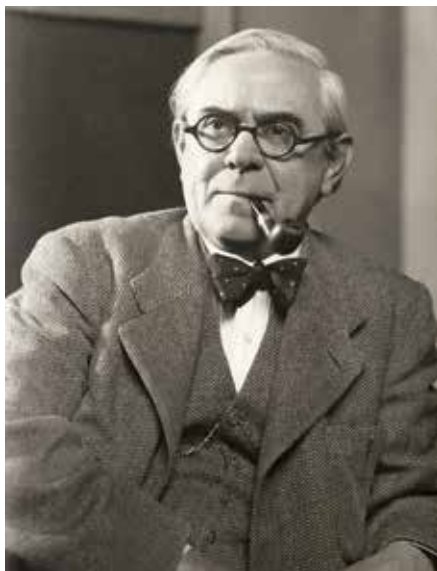
Gráci a Szent János kórház egyik félreeső kórtermében már felvette a nagy harcot a halállal, amely vasárnap estére véget vetett az ő embertelen nagy szenvedéseinek. Mintha csak be akarta volna várni az új darab sikerét, hogy azután nyugodtan hunyhassa le a szemeit!” – írta a Színházi Élet a december 23-án megjelent számában. Gráci nem más, mint Kacsóh Pongrác, aki december 16-án hunyt el, és akinek *János vitéze* – Fedák Sárival a nadrág szerepben – a Király Színház talán legnagyobb sikere volt, az említett darab pedig az „új *János vitéz*”, a *Mézeskalács*.

A 8 Órai Ujság december 2-i számának színházi rovatában részletes beszámoló jelent meg a próbáról. Ebben már tényként közölték: ez is nagy siker lesz. Sőt: „...nagy előnye, az, hogy magyar szerzők munkája: a librettista Emőd Tamás, a poéta, a komponista pedig Szirmai Albert, annyi pompás chanson és annyi nagysikerű operett szerzője. De a mai próbából megállapíthatom azt is, hogy a Király Színház végre megtalálta azt, amit olyan régen keresett: a 'Mézeskalács' az új 'János vitéz' nemcsak azért, mert magyar a levegője és magyar minden figurája; hanem azért is, mert minden jelenete olyan poétikus, mint a János vitéz és olyan a derűje, a vidámsága is.” Beöthy László igazgató, a Király Színház alapítója parádés szereposztást állított össze: Honthy Hanna, Petrás Sári, Kiss Ferenc, Latabár Árpád, Rátkai Márton, Halmi Margit, Gózon Gyula, Simon Marcsa...

A darab születéséről feljegyezték, hogy ennek előzménye volt a *Királyasszony katonája* című verses színjáték, melyet még 1912-ben fejezett be Nagyváradon Emőd Tamás. De a világháború miatt elmaradt a bemutató. A szerelmi történetet később *Kelj fel, katona!* címmel mesejátékká dolgozta át a szerző, és ebből született Szirmai Albert zenéjével a *Mézeskalács*, amelynek máig népszerű slágere a *Szív küldi szívnek szívesen...*

FILIP GABRIELLA

| képek: Arcanum



Rózsahegy Kálmán – színész, színészpedagógus.
Endrőd, 1873. október 6. – Budapest,
1961. augusztus 27. | fotó: Aczél Márta (OSZMI)



Legendás szerep: Baracs Matyiként Gárdonyi Géza
A bor című művében. Nemzeti Színház, 1901.
| fotó: Mártonffy Gyula (OSZMI)



Bajor Gizivel Zilahy Lajos Zenebohócok című
darabjában. Nemzeti Színház, 1925.
| Mészöly László felvétele (OSZMI)

Csinálta és tanította

Rózsahegy Kálmán – aki először köpött a Nemzeti Színház színpadán

Rózsahegy Kálmán életéről regényt lehetne írni. A békés vármegyei Endrődön törvénytelen gyerekként született, édesanyja Grosz Zsani, a település zsidó kocsmárosának volt a leánya, édesapja, a szép Uhrin Jóska, módos gazda. Később azt vallotta, hogy művészi pályájának alakulását meghatározta a Körös-parti település. Itt találkozott az öreg cigány kováccsal, a pipázó földesúrral, a bakterrel, az öreg uradalmi ispánnal, s ezek az alakok lettek mintái a színpadon megformált zsánerfiguráinak. De az is Endrödhöz kötődik, hogy végül színész lett belőle. Egy nap ugyanis megjelent a községben a vidéken kóborló Rózsahegyi Ödön színész társulatával. Az özvegyen maradt színidirektornak megtetszett a szépen daloló kocsmároslány, s „leszerződtette”. Majd annak rendje és módja szerint feleségül vette, kisleányát pedig adoptálta. Rózsahegy Kálmán később próbálta szépíteni életének ezt az időszakát az „ösi ripacsok társasága volt kamaszkorom” mondattal; de a lapokban megbúvó hírek egészen másról vallanak: „Rózsahegyi Ödön öttagú szintársulata engedély nélkül előadásokat rendez a vidéken. Följelentés tétetett ellene a színészeti kormánytanácsnál.” (Budapesti Hírlap, 1887. október 5.)

Rózsahegy Kálmán élete mégis szerencsésen fordult, mert tizenhat éves korában – némi okmányhamisítással – felvették a Színművészeti Akadémiára. Ebben Hevesi József, a Magyar Szalon szerkesztője támogatta, akinek

Angéla lányát később feleségül vette. A színiiskola elvégzése után néhány évig – ahogyan akkoriban mondták – a vidéket járta. A legendás színidirektor, Beöthy László révén a Magyar Színházhoz került, aki a Nemzeti direktora lett. A súlyosan megbetegedett színész így emlékezett: „Beöthy siet segítségemre, és Keglevich intendánsal 1900 novemberében leszerződött a Nemzetihez. 1000 forint előleget adnak, hogy Meránba utazzam, és hat hét múlva egészségesen térek haza. 1901. január 18-án lépek először a Nemzeti Színház színpadára Bródy Sándor *Hőféhérkéjének* premierjén.”

Csathó Kálmán 1957-ben kiadott, *Ilyeneknek látam őket* című könyvében Rózsahegy Kálmán a színész újszerű parasztabrázolásáról írt, felidézte, hogyan viselkedett a fiatal művész Gárdonyi Géza *A bor* című drámájában: „Egészen beleélte magát Baracs Matyi szerepébe, s egyik próbán hegyeset köpött egy teljesen átérzett jelenetben. Vízvári Gyula, a darab rendezője, elszörnyedve kiáltott fel a színpadra: – Mi az, Rózsahegy? Maga az ország első színpadán köp? Remélem, az előadáson nem fog ilyet csinálni! – Bocsánat, rendező úr! – felelte Rózsahegy. – De én úgy tudom, hogy én most nem az ország első színpadán vagyok, hanem a Baracs gazda portáján.” A rendező figyelmeztette, hogy a premieren csak saját felelősségére köphet, s Rózsahegy köpött is bátran, amire a közönség zuhogó tapssal válaszolt. Csathó így fejezte be a történet elbeszélését: „*A bor*–

nak nagy közönségikere volt. Általában az egész előadásnak, Rózsahegyinek pedig különösen. Neki ez jelentette igazi beérkezését.” A színész számos klasszikus dráma előadásában is szóhoz jutott. A legnevezetesebb ezek közül Molière-től a *Dandin György*, melynek bemutatójáról elragadtatással írtak a kritikusok. Az 1930-as évektől számos nagy sikerű filmben tűnt fel kedélyes alakja.

A színész pályája 1935-ben kettétört, mert nyugdíjazta őt a Nemzeti frissen kinevezett vezetője, Németh Antal, aki tárgyalni akart ugyan a további együttműködésről, de Rózsahegyire erre nem volt hajlandó. „Nyomban nyilatkozik is, és a szóbeszéd hullámverése lehetetlenné teszi a kimagyarázkodást. Megkezdődik negyedszázados Odüsszeiája az elhagyott és többé el nem érhető otthon, a Nemzeti Színház körül” – foglalta össze az esetet a *Nemzeti Színház története a két világháború között (1917–1944)* című kötetében Magyari Bálint.

Amikor 1945-ben Major Tamás lett a Nemzeti Színház direktora, ő sem rehabilitálta Rózsahegyit. „A felszabadulás után kis csónakon átevíckéltem Budáról Pestre. Rongyosan, szakállasan, éhesen. Rögtön a Nemzeti Színházba siettem. »Kedves fiam, hazajöttem« – csak ennyit mondtam Major Tamás igaz-

gatónak. Ő meg azt válaszolta. »Majd, ha szükségem lesz rá, értesítem.« Azóta is várom az értesítést...” – panaszkodta Gách Mariann-nak a Béke és Szabadság című lapban 1954. október 6-án megjelent interjújában.

Rózsahegyire nehezen viselte, hogy a zsidóellenes törvények miatt elszenvetett mellőzöttség után ismét számkivetett lett. Nem látta be, hogy amint 1935-ben, úgy 1945-ben sem azokra a parasztfigurákra volt szükség a Nemzetiben, akiket ő színpadra teremtett. Bár ezek a figurák távol álltak a népszínművekből ismert parasztoktól, mégis idealizálttá váltak, s ami a legfőbb, az 1930-as években nem sugárzott belőlük az a bizonyos öserő, 1945 után pedig nem volt bennük osztályharcos szenvedély.

Szerencsére 1909-ben alapított színésziskolájának működését engedélyezték, s ismét járhatta a vidéket, ahol esztrádműsorokban lépett fel. Majd 1961-ben a 88 éves, súlyos beteg művészt leszerződttette a Nemzeti Színház. Az volt a terv, hogy tagságának hatvanadik évfordulóján eljátssza régi kedves szerepét, a *Hamlet* első sírásóját. Ám ebből már nem lett semmi...

GAJDÓ TAMÁS

Rózsahegy iskolája

A két világháború között rendkívül vonzó volt a színészi pálya, a színpadra vágyók gyakran biztos egzisztenciájukat is feladták álmaik eléréséért. Akit nem vettek fel a Színművészeti Akadémiára vagy az Országos Színészegyesület Színészképző Iskolájába, magánúton készült a pályára. Diploma nélkül csak az kaphatott működési engedélyt, és szerződhetett társulathoz, aki a színészegyesület vizsgáján megfelelt. Ezen pedig csak azok tudtak sikerrel túljutni, akik a legjobb művészekről tanultak.

A korszakban Rákosi Szidi mellett Rózsahegy Kálmán volt a legkeresettebb színézpédagógus. A mester szigorú felvételi vizsgát nem tartott, csak a tandíjat kellett befizetni. Egy hónap után kiderült, hogy ki milyen szerepkörre alkalmas, s megkezdődött az igazi oktatás. A színészképzésben Rózsahegy fő segítése felesége, Hevesi Angéla volt; de énektanár, balett-oktató, vívás- és tornatanár is részt vett az oktatásban. Rózsahegy Kálmán délutánonként saját tapasztalatait adta át növendékeinek. Először meghallgatta a színészjelölt előadásában a verset vagy monológot. Ezt követően felsorolta a hibákat, és be is mutatta elképzeléseit. Végül arra kérte tanítványát, hogy próbálja meg újra, de semmiképpen sem úgy, ahogyan ő előjátszotta.

Rózsahegy Kálmánt tartotta mesterének – többek között – Berczy Géza, Peti Sándor, Soltész Anni, Ráday Imre, Mezei Mária, Komlós Juci, Görbe János, Gyenes Magda, Deák Rózsa, Rátonyi Róbert, Sas József és Szuhay Balázs. S ne feledkezzünk meg a mester leányáról, Rózsahegy Maricáról sem!



A Tisztelet a kivételnek (1931) című filmben tanítványával, Ráday Imrével. A háttérben Bilcsi Tivadar, aki a konkurens színtanodában Rákosi Szidinnél tanult | fotó: Fortepan / Ráday Mihály

KIÁLLÍTÁSOK

a kiállítások szerdától vasárnapig 14–18 óra között
látogathatók | BGM
belépő: 1600 Ft (diák 800 Ft)

PETŐFI, SZÍNHÁZ

A VÁNDORSZÍNÉSZETTŐL A KÖSZÍNHÁZKIG. Magyar nyelvű színjátszás Petőfi korában, 1823–1849.

ÁDÁM OTTÓ SZÍNHÁZA

ÁDÁM OTTÓ (1928–2010) rendező és igazgató, a magyar színháztörténet megkerülhetetlen alakját képek, dokumentumok, érdekességek idézik.

KULISSZÁK KÖZÖTT

AZ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS A PRÓBÁKTÓL A PREMIERIG a színházi alkotófolyamatot bemutatva vezet végig a látogatót a magyar színháztörténet kiemelkedő pillanatain.

„SZÉP HÁZ, NAGY PARK KÖZEPÉN...”

BAJOR GIZI OTTHONA a budapesti művészvilág kedvelt találkozóhelyévé vált, az épület ma színháztörténeti múzeum.

AASE-DÍJ

A DÍJAT GOBBI HILDA HOZTA LÉTRE 1987-ben „emlékezetes percek, pillanatok, szavak, mozdulatok főszereplőinek”. 2023 díjazottjai: Németh Judit, Soltész Bözse, Felhőfi-Kiss László és Keresztes Sándor.
december 11. – 15 óra | BGM
a belépés ingyenes

SZÍNHÁZTÖRTÉNET – MÁSKÉPP

BESZÉLGETÉS – BENCZE ILONA színművész és Bodolay Géza színházrendező beszélget az Ádám Ottó kiállítás kíséreléséneként.
december 7. – 15 óra | BGM
belépő: 1500 Ft
regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG”

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN, amelyben ma a diváról elnevezett múzeum működik. A közel ezer négyzetméternyi épület nagyközönség előtt eddig rejtett tereit fedezhetik fel programon résztvevők. (Figyelem: négy emelet, sok lépcsővel!)
november 17. – 19 óra | BGM
belépő: 3000 Ft
regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

SZÍNHÁZTÖRTÉNET ÉS DOKUMENTUMOK

A SZÁZ ÉVE ELHUNYT SZÍNÉSZ ÉS DIREKTOR, Krecsányi Ignác életéről és pályájáról mesél Gajdó Tamás színháztörténész.
december 14. – 15 óra | BGM
belépő: 1500 Ft

ADVENTI CSALÁDI NAPOK

BAJKÓ ZENEKAR

KONCERT, TÁNC HÁZ a Bajkó zenkarral és karácsonyi kézműves foglalkozások.
december 2. – 10 és 12 óra 30 között | BGM
belépő: 1000 Ft (3 év alatt ingyenes)
regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

A VITÉZ LÁSZLÓ BÁBJÁTÉK-AUTOMATA

INTERAKTÍV BÁBJÁTÉK minden korosztálynak és karácsonyi kézműves foglalkozások.
december 9. – 10 és 14 óra között | BGM
belépő: 1000 Ft (3 év alatt ingyenes)
regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

FÉNYBŐL SZÓTT MESÉK

A SUSZTER MANÓI – óvodás korú gyerekeknek és szüleiknek. Közreműködik: Kecskés Karina színművész és Fehérváry Lilla előadóművész. Az eseményhez karácsonyi kézműves foglalkozás kapcsolódik.
december 16. – 10-12.30 óra között | BGM
belépő: 1000 Ft (3 év alatt ingyenes)
regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszakos tárlatai egyaránt megtekinthetők.

További információk és részletes program: www.oszmi.hu | facebook.com/oszmiibp

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.



BALESET ÉS LEMONDÁS

A *Rómeó és Júlia* november 10-i előadásának második felvonása alatt súlyos baleset történt a díszletek mögött a Nemzeti Színház nagyszínpadán, az előadást meg kellett szakítani. A Júliát alakító Szász Júlia és az apját játszó Horváth Lajos Ottó sérült meg. A mentők ellátták őket, a művészek kórházba kerültek, ahol mindkettőjüket megműtötték. Állapotuk lapzártánkkor stabil, javul.

Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház vezérigazgatója a baleset miatt benyújtotta lemondását. Csák János kulturális és innovációs miniszter a Nemzeti Színház fenntartójaként a lemondást nem fogadta el, nyilatkozata szerint azzal majd csak a vizsgálat lefolytatása után foglalkozik. Addig a vezérigazgató maradéktalanul ellátja feladatát.

A színház vezetése biztosítja pszichológus segítségét azoknak, akik a társulattól ezt igénylik. A minisztérium bejelentette, hogy gyorssegélyben részesíti a balesetet szenvedett művészeket.

EGYÜTTMŰKÖDÉS A MAGYARSÁGKUTATÓVAL

A Magyarországi Kutató Intézet és a Nemzeti Színház együttműködési megállapodást kötött, amit Kásler Miklós, az intézet főigazgatója, tiszteletbeli elnöke és Vidnyánszky Attila, a teátrum vezetője írt alá. A kooperáció célja a történelmi hitelesség és a magyar identitás megőrzése. A Magyarországi Kutató Intézet többek között szakmai háttérbeszélgetéseket, előadásokat szervez a Nemzeti Színház alkotóinak egy-egy mű valós történelmi körülményeinek megismeréséhez.



FEDÁK SÁRI-DÍJ

Varga Zsuzsa, a kaposvári Csiky Gergely Színház és Bakota Árpád, a debreceni Csokonai Színház társulatának tagja vehette át a harmadik alkalommal odaítélt Fedák Sári-díjat. Az elismerést Szűcs Nelli, a beregszászi színház alapító tagja, a Nemzeti Színház művésze hívta életre. A díjat a Kárpát-medence magyar ajkú színészei közül azok kaphatják, akik legalább 15 éve ugyanannál a színháznál tevékenykednek bizonyítva hűségüket, illetve a nemzet, a szülőföld és a hivatás iránti odaadásukat. A díj átadására a 10. Madách Nemzetközi Színházi Találkozó keretében került sor.



VADÁSZDÍJ

Tizenkilenc vadász, köztük Bodrogi Gyula, a Nemzeti Színház tagja vehette át Budapesten a gróf Széchenyi Zsigmond-émlékérmet. Az elismeréssel minden vármegyéből egy olyan vadászt tüntetnek ki, aki kimagasló erőfeszítést tett az 2019 óta szervezett jótekonysági vadászat népszerűsítéséért és sikeréért.

A képen: Bodrogi Gyula a Nemzeti Színház *Vadászat* című előadásában

DEC. 7., 12., 19. 27. | HOBO

AZ UTCAZENÉSZ » Hobo legújabb darabja: jelenetek a magyar könnyűzene történetéből Kiss Zoltán közreműködésével.



mikor? hol?

dec 7., dec. 27. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem



HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL » Rocktörténet és önéletrajz » az őszinteség álcájában.

mikor? hol?

dec. 12. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

DEC. 3., 10., 17 | ADVENTI VASÁRNAPOK

TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT » „József Attila verseit úgy olvasom, mint a szent könyveket és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva.”



mikor? hol?

dec. 19 – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem



GYEREKNEK, CSALÁDOKNAK » A kisgyermekes családokat várjuk bábszínházi és zenés előadásokkal, számos foglalkozással – és karácsonyi hangulattal. Részletek: nemzetiszinhez.hu

mikor? hol?

december 3., 10., 17. – 10 és 13 óra között

előcsarnok, Nagyszínpad

PROGRAMAJÁNLÓ

DEC. 14. | FEDÁK SÁRI

SZŰCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pest-től New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

dec. 14. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

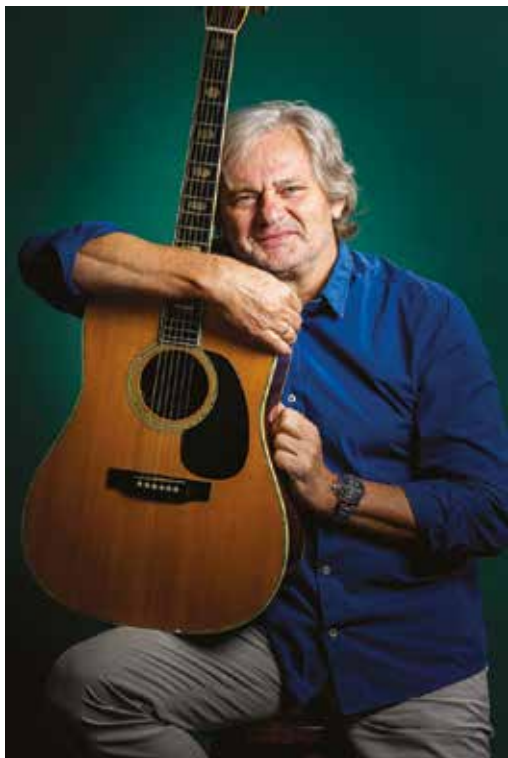


DEC. 15 | RZ-63

RÁTÓTI ZOLTÁN-SZÓLÓKONCERT » Sülyi Péter és Müller Péter Sziámi dalszövegei Rátóti Zoltán zenéjével és előadásában. Egy nem kerek születésnap koncert.

mikor? hol?

dec. 15. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon



| fotó: Eöri Szabó Zsolt

KIÁLLÍTÁS

SZÍNHÁZ-KÉP » Ilovsky Béla évtizedek óta fotografálja a határon túli magyar színházak előadásait és művészeit. Kamerájával a kezdetektől követte az idén 30 éves beregszászi társulat produkcióit is. Szerepek, előadások, arcok – a beregszászi színházi évtizedek kimerevített pillanatai. A Szarvassá változott fiú című film, és az annak felhasználásával készült színházi előadás kulisszái mögé Eöri Szabó Zsolt képein keresztül pillanthatunk be.

mikor? hol?

előadások előtt és a szünetekben: első emeleti nézőtéri társalgó

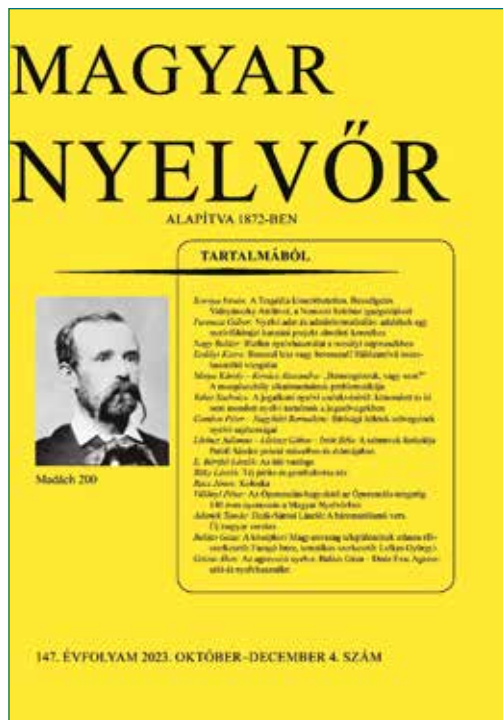


| fotó: Ilovsky Béla

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin





MAGYAR NYELVŐR

A Magyar Nyelvőr 2023/4. számában Vidnyánszky Attila Madách „gondolati univerzumáról”, Nagy Balázs a rozsályi népmesék egyetlen szavairól ír, de szó van még Petőfi színneveiről, a bírósági ítéletek szövegeiről, a középkori Magyarország településneveiről, sőt az idő vasfogáról és az Óperenciás-hegyekről is.

A Magyar Nyelvőr mind a 150 évfolyama ingyenesen letölthető a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi társaság honlapjáról: <https://nyelvor.mnyknt.hu/>



SZÍNHÁZZSZEMIOTIKA

Minden jel! A színház jeleivel foglalkozik a színházzszemiotika, amelynek történeti és mai felismeréseit, elméleteit foglalja össze többek között Balázs Géza, Bókay Antal, Gráfik Imre, Deák-Sárosi László, Terdikné Takács Szilvia, Ortutay Katalin, Újvári Edit és Veres Ferenc egy tanulmánykötetben. Az előadáselemzéseken túl a kötet áttekinti a színházzszemiotika, színházantropológia legfrissebb szakirodalmát is.

A Magyar Szemiotikai Társaság és a Színház- és Filmművészeti Egyetem konferenciakiadványát Balázs Géza, Pölcz Ádám és Terdikné Takács Szilvia szerkesztette.

A kötet (elektronikus változatban is) megvásárolható a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda könyvesboltjában: <https://e-nyelv.hu/termek/szinhazzszemiotika/>

VÁLTSON BÉRLETET A 2023/2024-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Katona József: **BÁNK BÁN** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA** • Toót-Holló Tamás – Bársony Bálint – Elek Norbert: **ARANYHAJÚ HÁRMASOK** • William Shakespeare: **LEAR KIRÁLY** • Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Molière: **DON JUAN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádas – Vincze: **KÖRHINTA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** • Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • **IRREDENTA KABARÉ** • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Rátóti Zoltán koncertje: **RZ63**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » A bérletek a 2023/24-es évadban érvényesek, beváltásuk a 2023/24-es évad utolsó előadásáig lehetséges.
- » A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, minden esetben jegyre kell váltani személyesen, vagy online, bővebb információ és segítség a Nemzeti Színház jegypénztárában kérhető.
- » Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Gobbi Hilda Színpad	25 Szo	15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Kaszás Attila Terem	26 V	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Kaszás Attila Terem	27 H	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Gobbi Hilda Színpad	28 K	19:00	Ifjú barbárok Bartók Béla és Kodály Zoltán életéből inspirálódva, Vecsei H. Miklós szövege és a társulat improvizációi alapján I Kolozsvári Állami Magyar Színház
Kaszás Attila Terem	28 K	19:30	Hazatérés Lukácsy György
Gobbi Hilda Színpad	29 Sze	19:00	Ifjú barbárok Bartók Béla és Kodály Zoltán életéből inspirálódva, Vecsei H. Miklós szövege és a társulat improvizációi alapján I Kolozsvári Állami Magyar Színház
Gobbi Hilda Színpad	30 Cs	19:00	Ifjú barbárok Bartók Béla és Kodály Zoltán életéből inspirálódva, Vecsei H. Miklós szövege és a társulat improvizációi alapján I Kolozsvári Állami Magyar Színház
Kaszás Attila Terem	30 Cs	19:00	Akit éjjel öltek meg Julieta Soria monodramája Lope de Vega „Olmedo lovagja” című műve nyomán
DECEMBER			
Gobbi Hilda Színpad	1 P	19:00	Ifjú barbárok Bartók Béla és Kodály Zoltán életéből inspirálódva, Vecsei H. Miklós szövege és a társulat improvizációi alapján I Kolozsvári Állami Magyar Színház
Kaszás Attila Terem	1 P	19:30	Balkáni Gerle Sütő András I a Déryné program vendégjátéka
Nagyszínpad	2 Szo	19:00	A revizor Nyikolaj Gogol I PREMIER
Nagyszínpad	3 V	19:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	3 V	15:00	Grane – képzelgések a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen
Kaszás Attila Terem	3 V	15:00	Hazatérés Lukácsy György
Nagyszínpad	4 H	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	4 H	19:00	Egy, kettő, három – Az ibolya Molnár Ferenc
Gobbi Hilda Színpad	5 K	15:00	Egy, kettő, három – Az ibolya Molnár Ferenc
Kaszás Attila Terem	5 K	19:30	Woyzeck Georg Büchner
Kaszás Attila Terem	7 Cs	19:30	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje
Kaszás Attila Terem	8 P	19:00	Háztűznéző Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	9 Szo	19:00	Fodrásznő Szergej Medvedyev
Gobbi Hilda Színpad	12 K	19:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor I a Beregszászi Színház előadása
Kaszás Attila Terem	12 K	19:30	Halj meg és nagy leszel! Földes László Hobo önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	13 Sze	15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor I a Beregszászi Színház előadása
Kaszás Attila Terem	14 Cs	19:00	Háztűznéző Nyikolaj Gogol I a Beregszászi Színház előadása
Bajor Gizi Szalon	14 Cs	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Kaszás Attila Terem	15 P	19:00	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov I a Beregszászi Színház előadása

A Tudod, hogy nincs bocsánat 12, a Kaukázusi krétakőr, a Fodrásznő, a Mennyei szép rózsza 14, a Woyzeck a Bakkhánsnők 16 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről az 48–49. oldalon tájékozódhatnak. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2023. NOVEMBER-DECEMBER

Bajor Gizi Szalon	15 P	19:30	RZ-63 Rátóti Zoltán szólókoncertje
Nagyszínpad	17 V	19:00	Isten bolondjának bolondja Berecz András adventi önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	17 V	19:00	Macs kajáték Örkény István
Kaszás Attila Terem	17 V	19:30	A sűgő Berettyán Nándor
Gobbi Hilda Színpad	18 H	19:00	Kivilágos kivraddig Mőricz Zsigmond I a Weőres Sándor Színház vendégjátéka
Kaszás Attila Terem	19 K	19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat Főldes László Hobo önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	20 Sze	19:00	Bakkhánsnők Euripidész
Kaszás Attila Terem	20 Sze	19:30	Hazatérés Lukácsy Győrgy
Nagyszínpad	21 Cs	19:00	Csíkсомlyői passió 18. századi ferences iskoladramák és Szőcs Géza Passió című műve alapján
Gobbi Hilda Színpad	22 P	19:00	Tündőklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	22 P	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Gobbi Hilda Színpad	27 Sze	15:00	Grane – képzeltgések a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen
Kaszás Attila Terem	27 Sze	19:30	Az utcazenész Főldes László Hobo koncertje
Gobbi Hilda Színpad	28 Cs	15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Kaszás Attila Terem	28 Cs	19:30	Woyzeck Georg Büchner
Nagyszínpad	29 P	19:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	29 P	19:00	Mennyei szép rőzsa – Mária misztérium Fabók Mancsi Bábszínháza
Kaszás Attila Terem	29 P	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	30 Szo	19:00	A kaukázusi krétakőr Bertolt Brecht
Kaszás Attila Terem	30 Szo	15:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós

Ács Eszter és Udvaros Dorottya az
Ők tudják, mi a szerelem
című előadásban | fotó: Eőri Szabó Zsolt



Szcenárium

a Nemzeti Színház művészeti folyóirata • 2023. november–december, XI. évf., 4. szám

FÓKUSZBAN: VILÁGBESZÉD ÉS NEMZETI PERSPEKTÍVA – A 10. SZÍNHÁZI OLIMPIA TANULSÁGAI

Eugenio Barba és Nicola Savarese írásait a 2021-ben alapított, évenként megjelenő internetes folyóirat, a Journal of Theatre Anthropology (JTA) második számából ajánljuk az olvasó figyelmébe. Ugyancsak a színházművészet alapkérdéseit tárgyalja a budapesti Színházi Olimpiára magyar nyelven megjelentetett három kiadvány, melyekről szakavatott szerzők közölnek recenziót. A Madách-projekt summázataként Vidnyánszky Attilától egy részletekbe menő méltatást teszünk közzé a külföldi csapatok produkcióiról. Olimpiás összeállításunkból kiderül, hogy szakmai vendégeink hogyan vélekednek a történelmi tematika és a nemzeti identitás aktuális kérdéseiről.

„A látvány és a *vízió* közötti átmenet olyan, mint amikor egy idős ember szemét szürkeshályog miatt megoperálják. Hirtelesen képes megkülönböztetni a körvonalat és az árnyalatokat. Észreveszi a hasonlóságokat és ekvivalenciákat az olyasféle szituációk között, amelyek korábban egymástól elszigetelt és néma világoknak tűntek. Érzékszerveink és agyunk annak a tudásnak köszönhetően kezd el látni, amelyet a látás aktusának fegyelmezett, többszöri megismétlése során a magunkévá teszünk.” (*Eugenio Barba*)

„[Barba találmánya], a látás iskolája értette meg velem, miért akarnak olyan sokan visszatérni az ISTA-hoz. Olyan ez, mint ha mindennap bemennél egy laboratóriumba, és befeküdnél a mikroszkóp alá. Mint amikor boncolás által kezdted megismerni a férget, egyre többet és többet fedezve fel róla. Ez a férge ott fekszik előtted, alig mozog, aprócska. De ha türelmes vagy, visszatalálhatsz a látszólag élettelennek tűnő rutin mögött megbúvó élethez: az ismétlés, az unalom is együtt jár azzal, amikor hosszú órákon, újabb és újabb napokon át folytatod a megfigyelést, anélkül, hogy értenéd, amit látsz.” (*Nicola Savarese*)

„[Terzopulosz színházában] a lényeg a test és a tudat karteziánus szétválasztásának és a »tudat« ebből adódó túlsúlyának, valamint a test elnyomásának a megszüntetése, hogy a színész testtudatos lényként jelenhessen meg. Ennek célja, hogy hozzáférhetővé tegye a test mélyén eltemetett emlékeket, amelyek korábban nem voltak hozzáférhetőek. De ez nem pszichoana-

CONTENTS

A látás művészete – az alapítók vallomásai az ISTA filozófiájáról
• Könyvrecenziók: E. Barba – N. Savarese: A színház öt kontinense – **Szabó Attila** • T. Terzopulosz: Dionüszosz visszatérése – **Erika Fischer-Lichte** • T. Suzuki: A testben élő kultúra – **Zalán Tibor** • „Ez korántsem egy passzív, enervált generáció” – **Vidnyánszky Attila** a Madách-projekt Tragédia-előadásáról • „Ami az imént történt, máris történelem” – a Szcenárium szerkesztőinek kérdéseire a **10. Színházi Olimpia Plusz** szakmai vendégei válaszolnak • Csokonai 250

litikus megközelítésként értendő; sokkal inkább fiziológikus analízisről van szó – vagyis a test »felszakításáról« és a teljesség helyreállításáról.” (*Erika Fischer-Lichte*)

„Minél egységesebbé válik a világ, az emberek annál inkább igyekeznek kifejezésre juttatni egyedi örökségüket, illetve hangsúlyozni a valamely országhoz, valláshoz, etnikumhoz, történelmi hagyományhoz való tartozásukat. Ez nem feltétlenül negatív impulzus, de előrevetíti, hogy a művészet és a kultúra egyre inkább olyan környezetben jelenik meg, amelyben az emberek a nemzeti identitásukat keresik, miközben a politikusok igyekeznek ezen szükségletüket kihasználni.” (*Mattia Sebastian Giorgetti*)

Tájékoztatás a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájutásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

NEMZETI SZÍNHÁZ
1881
A NEMZET SZÍNHÁZA



VÁRJÁ KEDVES NÉZŐINKET A NEMZETI SZÍNHÁZ AJÁNDÉKBOLTJA, A CSORTOS GYULA AJÁNDÉKTÁR!

NYITVATARTÁS

A Csortos Gyula ajándéktár már fél órával az előadás megkezdése előtt várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház főbejárati szintjén.





A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu



Jelenet az Egy, kettő, három című Molnár-egyfelvonásosból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER | Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR**

DECEMBERI ELŐADÁSOK | GRANE – KÉPZELGÉSEK A PEER GYNT NYOMÁN |

Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Molnár: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** |
Georg Büchner: **WOYZECK** | Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** | Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** | Szergej Medvegyev:
FODRÁSZNŐ | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** | Szűcs Nelli
önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** | Berecz András estje: **ISTEN**
BOLONDJÁNAK BOLONDJA | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** | Hobo:
TUDOD, HOGY NINCΣ BOCSÁNAT | Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** | **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** | Tamási:
TÜNDÖKLŐ JEROMOS | Hubay: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** | Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS**
LENSZIROM | Fabók Mancsi előadása: **MENNYEI SZÉP RÓZSA** | Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR**